Контрольный экземпляр

Массо а мехкийн пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйлу 1923 шера дeхь ● ШИНАРА, 24 МАРТ, 1981 ШУ. ● № 37 (6327). ● Мах 2 кепек.

ОРБИТА ТӀА Я ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА КЕРДА ЭКИПАЖ

ТАСС хаам

1981 шера 22 марта Московски хенан 17 сахьт а 59 минут а яьлча стартан дахийтад Советски Союзе «Союз-39» яха космически кема.

Космически кема лелош ю дунен халкъашта юкъера экипаж: кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт Владимир Джанибеков космонавт-тохкамхо Монгольски Халкъа Республика гражданин Жугдердемидийн Гуррагча.

«Союз-39» яха кема сатала дахийтад «Салют-6» — «Союз Т-4» яхача орбитальни комплексах ма дӀахоттош цул берта тӀа космонавташца новкъостанца Коваленокоцеи Савиныхцеи цхьана Ӏилма-технически тохкамаш а эксперименташ а ен. Цигахь бечу хана социалистически мехкийн — «Интеркосмос» яхача программица доьхьоьхкхоьна къахьегаш гӀуллакхна дош долу космически эрхалкхаа тохкамаш дӀахо дергда.

Монгольски халкъа революцин котаман 60 шо дузар ха хьатӀакхоьачан СССР-ан МНР-ан гражданаша доьзна лоь цааш болча дунен халкъашта юкъерча экипажо бен болу керда ненъ ленински доттагӀаллен кIана тьахкоьллара ма советсски монгольски халкъаша бертачё цхьана гӀуллакхаш лелаяра къаьсттіа тьаькъхохбаш дола кӀама да.

Космонавташ Джанибекови Гуррагчаи котах лерай ба. «Союз-39» яхача кема бортовой системаш дерггӀа болх беш я.

Цигахь бара программа кхочушъе болабелла экипажо.

«Союз-39» яхача кема командир полковник ДЖАНИБЕКОВ Владимир Александрович

Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт Владимир Александрович Джанибеков вина 1942 шера 13 мае Ташкентски область Бостаныкски района Искандар [illegible].

1965 шера Ейски лакхера военни авиационни летчикий училище чакхъьаккхачул тӀехьаг1а тӀема-фетарча хиллий летчик-инструктор волаш гӀуллакх деш хиннав.

В. А. Джанибеков — 1970 шера дежа Советски Союза Коммунистически парте член.

Космонавтий отряде дӀаязвьв 1970 шера.

Дукхазза дакъа лоцуш хиннав лехнаш долча космически кемашен орбитальни станцешен ненъ бара управлени еча.

Шин эггара хьалхара космически ненъ Владимир Александровича дӀаболабаьб 1978 шера январе «Союз-27» яхача кеман эггара хьалха «Салют-6» яхача станцечу яьнначa экипажен командир волаш.

«Союз-39» яхача кема космонавт-тохкамхо капитан Жугдердемидийн ГУРРАГЧА

Монгольски халкъа республика гражданин Жугдердемидийн Гуррагча вина 1947 шера 5 декабре Булганскин аймака Гурван - Булак сомоне, арата дезале.

1968 шера монгольски халкъа эскаре гӀуллакх де ваьхав. Цул тӀехьаг1а Советски Союзе зӀамаг1а болча авиационни специалистий военни школа чакхъьаккхай. 1972 шера дешаш хиннав Н. Е. Жуковске цӀераг1ча тӀема-фегарча академе. Иза чакхъьаккхачул тӀехьаг1а Монгольски Халкъа Эскарe къаьсттача авиационни эскадрилье авиационни оборудованеца инженер волаш болх беш хиннав.

Капитан Гуррагча — 1979 шера дежа Монгольски Халкъа Революционни парте член.

1978 шера Жугдердемидийн Гуррагча «Союз» яхача кемацеи «Салют» яхача станцецеи космосе дaха кийчъвала волавеннав Ю. А. Гагарина цӀераг1ча космонавташ кийчбеча центре «Интеркосмос» яхача программаг1а дешаш йиззза курс чакхъьаккхай.

«Союз-39» яхача кема командира старт еча хана ю ЗАЯВЛЕНИ

Деза новкъостийн доттаг1ий!

Тахан «Союз-39» яхача советски кемаца космически ненъ бе болх шин мехка — Советски Социалистически Республикий Союзен Монгольски Халкъа Республикан иммалаш. Сох боккха тешам беннаб цу дунен халкъашта юкъерча экипажа командир верна.

«Интеркосмос» яхача программаг1а лехкача кемаца оаха беча ньякъа дехкар да «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни комплекса тӀа дӀахо тохкамаш экспериментaш елга.

Тха, социалистически мехкий космонавтий деган айлу халкъа оьхаме шерра пайда эцаш долча тохкамех хьа[illegible], кердача знанешен гучадаьхарашен адамийн дӀаьхег1а хулийташ хиларо.

Социалистически мехкий космонавташа цхьана ненъ беш хиларо бакъду цхьана леладу гӀуллакхаш, вежарашхе долча халкъий цӀенача дегтӀара доттаг1ал чӀоаг1луш хилар. Тхоай иразъ лоархӀ оаха КПСС XXVI съезде новкъоста Леонид Ильич Брежнева социализма вакалаша космосе кхоачашъер боккха лоархӀам болаш миссия я, аьнна белгалдаккхарах.

«Союз-39» яхача кема экипажа цӀерагӀа дӀахоийта аз космически ненъ бе кийча да, тхоашта мел ховри опытa тхоашта тӀаийлла сайдолен бехктохкамен задани кхоачашъяра дӀалургъя.

«Союз-39» яхача кема командир СССР летчик-космонавт Владимир ДЖАНИБЕКОВ.

«Союз-39» яхача кема космонавт-тохкамхочо старт еча хана ю ЗАЯВЛЕНИ

Деза новкъостий!

Са, монгольски коммуниста, Монгольски Халкъа Республика гражданина доккха сий даьд дунен халкъашта юкъерча экипажа юкъе волаш «Союз-39» яхача советски кемацен «Салют-6» яхача орбитальни станцеци космически ненъ бе волийтарца.

Из ненъ — лоацача исторически хана феодализмагара социализмага баьнвача тха мехка чӀоаг1а белгала событи я, монгольскии советски халкъий ленински доттаг1ал котдалар къаьгга хьахьоккхаш хӀама да.

Ӏалашмате чӀоаг1а гӀадвахан доккхал деши ва со са Даьхе кхьча социалистически мехкашца цхьана машара гӀуллакхашта космически аренаш тохкачен царех пайда эцачен хьинаре дакъа лоацаш хиларах. Космосе айса бу ненъ хургйолча МНРП XVIII съездан тха халкъа хьалхашка сийрда кхоане хьайийллача Монгольски Халкъа революцен котатон 60 шу дизарах хетабу аз.

Мукъаба сона боккха тешам сейх боларах эггара доккхаг1дола баркал МНРП Централни Комитетан Монгольски Халкъа Республика правительствана, КПСС Централни Комитета а Советски правительствана а аз.

Аз дӀахоийт: дунен халкъашта юкъера экипаж «Союз-39» яхача кемаца ненъ бе кийча я, беррига сай низ знанешка дӀалургъя аз тешам беина сайна тӀаийлла сийлахь задани кхоачашъяра.

«Союз-39» яхача кема космонавт - тохкамхо МНР гражданин Жугдердемидийн ГУРРАГЧА.

Тха штате воацача фотокорреспондента даьккхача укх сурта тӀа гуш бола мехкарий Свищева Евгения Федоровна керте латтача коммунистически къахьегама бригаде болх беш ба. «Промавтоматика» НПО дикаг1ьярех коллектив я из. Плана заданеш хилданза 120 процент кхоачашъеш хьай-йоаг1а бригада. Цун толам машта доккха дакъа юкъекхухь радиоаппаратура къовача монтажницаша Аршинова Анжаси Нарадько Валентинаси. Еррига продукци цкъа дӀалушие а юха ца ерзаш тел цар.

СУРТА ТӀА: А. Аршинова В. Нарадько.

В. ДЭИСЯКА сурт.

СОВГӀАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

СССР МЕХКДАЬТТА ПРОМЫШЛЕННОСТА МИНИСТЕРСТВА ОБЪЕДИНЕНЕН, ПРЕДПРИЯТЕН, ОРГАНИЗАЦЕН БОАХЛОШТА, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОАХЛОШТА, ГӀУЛАКХЕРЧА НАХА СССР ОРДЕНАШИ МЕДАЛАШИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Иттлаг1ча пятилетка заданеш социалистически декхараш толаме кхоачашдарах лаьрхӀа:

Нохч-ГӀалгӀай АССР-е гӀолла:

ЛЕНИНА ОРДЕН:

Бетиров Саид-Эми Сайдалиевича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН:

Газиев Лорса Джабраила — бурўв деттача балхий Малгобекски управлене бурувдеттачун гӀончa.

Лабзин Владимир Петровича — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене скважинашта лаьттан кӀала ремонт еча оператора.

Лозгин Иван Николаевича — бурув деттача балхий Старогрозненски управлене бурувдеттачoа.

Сапарев Василий Митайловича — бурув деттача балхий горячеводский управлене бурувдеттачoа.

КЪАХЬЕГАМА ЦӀЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН:

Атарщикова Клавдия Павловнана — Н. Ф. Гикало цӀерагӀча «Горскнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене товарни оператора.

Баталов Мадни Пахрудиновича — бурув деттача балхий «Старогрозненски управлене бурувдеттачoа.

Бычков Иван Александровича — бурув деттача балхий Грозненски управлене бурувдеттачoа.

[illegible] Михаил Николаевича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене цеха начальника.

Гиниев Магомед Даудовича — бурувдеттача балхий Грозненски управлене слесара.

Годзевич Владимир Владимировича — Грозненски ремонтно - механически завода слесара.

Грядасов Дмитрий Александровича — бурув деттача балхий Октябрьски управлене бурувдеттачoа.

Засятко Валентин Ивановича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен газеи йоахача управлене машинистa-кочегара.

Зинеев Павел Александровича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене скважинашта лаьттан кӀала ремонт еча оператора.

Кравченко Владимир Макаровича — бурув деттача балхий Октябрьски управлене бурувдеттачoа.

Лукьяненко Юрий Александровича — бурув деттача балхий «Старогрозненский» управлене начальника.

Медведков Аркадий Ивановича — бурув деттача балхий Горячеводски управлене чоалханеча балхий инженера.

Науменко Владимир Константиновича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене электромонтера.

Пахомов Михаил Ивановича — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Редькин Георгий Николаевича — Вознесенски газчакхйоахача завода Карабулакски производства слесара.

Ремизов Александр Яковлевича — бурув деттача балхий Старогрозненски управлене бурувдеттачoа.

Реутов Александр Григорьевича — бурув деттача балхий Горячеводски управлене слесара.

Слесарев Леонид Васильевича — бурув деттача балхий Малгобекски управлене бурувдеттачoа.

Слепко Павел Васильевича — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене электромонтера.

Сельницкий Тимофей Васильевича — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазови управлене электрогазосварщика.

Сухорукова Мария Петровнана — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа продавеца.

Тоесултанов Рамзана — «Грознефть» яхача производственни объединене технологически транспорта Октябрьски управлене автомобиль лехкачоа.

Толстопятов Александр Никифоровича — «Грознефтегеофизика» яхача треста каротажника - перфораторщика.

ХАЛКЪИЙН ДОТТАГӀАЛЛА ОРДЕН:

Арсанукаев Султана Альмадa — бурув деттача балхий Малгобекски управлене бурувдеттачун гӀончa.

Афанасенко Михаил Матвеевича — КПСС — Нохч-ГӀалгӀай обкома отдела заведующена.

Башкиров Иван Яковлевича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа автомобиль лехкачоа.

Демин Валентин Александровича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене цеха начальника.

Дмитриенко Вениамин Ивановича — КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома секретера.

Заниев Абдурашид Балавдиевича — «Севкавнефтегазопереработка» яхача производственни объединене ремонтно - механически цеха слесара.

Зуйков Виктор Никифоровича — мехкдаьттан газови промышленноста болхлой профсоюза Нохч - ГӀалгӀай обкома председателa.

Кацоев Петр Георгиевича — КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома отдела заведующена.

Корнилов Николай Дмитриевича — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазови управлене начальника.

Котиков Губашика Хьамзата — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Кулагин Аркадий Антоновича — «Нефтегеофизика» яхача управлене лаьрхӀа йолча конструкторско - технологически промысловни геофизика бюро лаборатори заведующена.

Сувин Тимофей Васильевича — «Грознефть» яхача производственни объединене технологически транспорта Малгобекски управлене слесара.

Тимошенко Михаил Васильевича — «СевКавНИПИнефть» яхача института проекта керттерча инженера.

Хачатуров Рафаэль Минасовича — «Грознефть» яхача производственни объединене генеральни директора.

Чайка Нина Прокофьевнана — «Грознефть» яхача производственни объединене дӀа-юха лелача механизированни колонна камещика.

Шуликин Иван Макаровича — бурув деттача балхий Старогрозненски управлене буровой начальника.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН:

Абрамян Иван Рубеновича — химически реагентий Карабулакски завода аппаратчика.

(ДӀахододар 2-ча оагӀо тӀа).

18 апреле — коммунистически субботник

ДИКАГӀА КЪАХЬЕГА...

18 апреле Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене, цунна чу мел йоаг1ача предприятейн организацейн коллективаша ленински коммунистически субботник дола ди кхыча деношкахчул хьинарег1а къа а хьегаш белгалдаккха лаьрхӀад. Цига дакъе лоацаш хургв 6700 саг. Цу дийнахьа транспортникаша дӀакхьорга 35 эзар тонна балгъа боахама мовхьаш, 600 эзар тонно-километр ненъ бергба. Ишта цу дийнахьа дӀа-хьа вугарга 280 эзар пассажираш, ненъ километраш 600 эзар пассажиро-километр ненъ бергба. Пассажирашкера ахча а эцаш таксаша беш бола ненъ — 90 эзар гаргга километр.

Цу дийнахьа даьккха 10,5 эзар сом ахча кхьайттаг1ча пятилетка фонда юкъедохийтаргда.

• • •

Наьсарерча ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» завода болхлоша лаьрхӀад 18 апреле хургдолча коммунистически субботник [illegible] а балха аравала. Завода хӀара болхлочо социалистически декхараш чӀагӀдийнад В. И. Ленин ваь 111 шу дизара сийна кхы а дикаг1а болх бе.

Литейно - прессови цеха мастера, партийни организаце секретаре Гизатуллин Мубаракшас йоах:

— Укх шера 18 апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша дӀайолаь инициатива хьал а лаьца оаха, 131 болхлочо дош деннад цу дийнахьа вIалла брак йоацаш болх бе, арахеца продукци лакхаг1ча сортах хилийта.

Цу дийнахьа механически цеха коллективо болх бергба кхольча электроэнергеца. № 43 йолча цеха комсомольско - кегирхой бригада хӀара болхлочо дош деннад субботник долча дийнахьа шоай сменни нормаш 150—160 процент кхоачашъе.

Коммунистически субботника кийчо яра штаб вӀашаг1ъеллай заводе. Из да хьинарехча къахьегамца белгалдаккхара къахьегамхой тӀахьехаш дола дукха лозунгаш, плакаташ хьалтехад. Йоах завода партийни организаце секретаре декхараш кхоачеилдеш волча Гагиев Баьхьаудина.

Цу дийнахьа балха араверга 1270 саг. Царех 400-ле болх бергба керттерча производстве, ремонтни балхаш деш хургва 150 саг, 655 саг — завода территори, шоай профилактори дӀеци сеш, 500 га дӀайоаг1аргъа, 85 саг — металлолом гулъеш, цар 20 тонна тиша аьшк гулдергда.

Керттерча производстве къахьегаш болчар 15 эзар сома продукци арахецаргъя. Шоаш цу дийнахьа даьккха ахча кхьайттаг1ча пятилетка фонда юкъехьоргда [illegible].

А. САГОВ.

Сийленца кхоачашъергья

«Экажевский» совхоза къахьегамхоша чӀоаг1а раьза болаш тӀаийцар парте XXVI съезде новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл, цу форуме чӀоаг1даь 1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дег1айоаланра керттера лосташ.

Хьинаре къахьийгад совхоза болхлоша КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра. Иттлаг1ча пятилеткера тха хьокхамаш дукха лакхаг1а дар иттлаг1ча пятилетка хиннарел. Масала, иттлаг1ча пятилетке коартолаш — 21 процент, ялат — 32 процент, дулх — 3,1 процент, шура — 9 процент дукхаг1а ехнар.

Совхоза къахьегамхоша съезда сийна шерра социалистически ях а йоаржаь. Шин бетта план коммунистий форум хьеcллача дийнахьа кхоачашъе дош деннадар. Шоаш деннача деша дай хилар уж: дулх дохнара хьалхарча квартала план 2 феврале кхоачашйир. Паччахьалкхенга планаг1а 16 тонн дулх дохка дезаш хиннача 16,7 тонн декхар. Ишта шура йохкара план а кхоачашйир. ХӀанз йоаккха шура соахка укх хана яьккхачунца кийсйинча 8 процент дукхаг1а я.

Совхоза механизаторашa бӀаьстан-кхашкаре балхаш чакхдаьхара эша еррига техника тоаль кийчъяьй.

Дика нах ба тха совхозе болх береш. Цар кулгашца даьхад уж толамаш, дег1аккхийлтай боахама экономика. Совхоза керттерча специалисташе кулгалхоша дика кхетабу коллектива хьинар айдара бола морально-психологически климата лоархӀам. Коллектива барт тоабера дукха дакъа юкъекхухь агитатораша, политинформатораша, идеологически балха беррига бӀухоша. Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара цар оерцаг1боах совхоза къахьегамхой.

Массаза а нахаца болаш, царца цхьана болх беш ба бригадираш, звеньевоиш, фермай кулгалхой. Уж ба къахьегам дӀаболалучча керте латтараш. Царех тийша да къахьегаме толам боаккхилга. Цудухьа царца халдоза болх бу оаха. Кхы а чӀоаг1аг1а хьинар айдир КПСС XXVI съезда новкъоста Л. И. Брежнева яьча Отчетни доклада. Парте уйтаю йоккхий планаш кхоачашъяра низ кхобергбе оаха. Укх шера «Экажевский» совхоза лаьтта леладераша 800 гектара тӀа ялта лаьрхӀа хьажкӀаш дӀаларгъя, 450 гектара тӀа — гeнараш, 800 гектара тӀа — коартолаш.

Тха лаьтташ хий дехкаш дац. Цудухьа йоккхал эттача чӀоаг1а хала хул юртбоахама культураш кхе. ХӀаьта а тха опыт йола лаьтта леладераш Ӏомабеннаб лакха хьувкъам ккебе. Уж культураш дӀаюргйола кхаш дика кийчдаьд оаха. ХӀара гектара тӀа кхоачам хиллал удобренеш тайсай, хӀанз культиваци еча хана кхы тӀа а товсаргъя. Долаш да дӀатасса дина фу.

М. ГАЗДИЕВ,
Наьсарен района «Экажевский» совхоза парткома секретарь.

РЕПОРТАЖ

ЦАР ДОШ ЧӀОАГӀА ХУРГДА

Наьсарен района «40 лет Октября» яхача совхоза кхаш леладераша укх шера план 17 центнер йолаш хӀара гектара тӀара 23 центнер гурахьа дийна ялат, 40 центнер фуалъяьха хьажкӀаш чуя дош деннад.

— Фу даьд, фу де лерхӀ оаш хьалхашка латта декхараш кхоачашдара? — хетт аз совхоза керттерча агрономага Чумаков Мухьмадага.

— Хургболча хьуакъама тешаме лард йоллаш ба тха механизатораш. БӀаьстия юв культураш дӀае хьакъоаставь лаьтта дерригa а элба аьха даьккар дӀадехача шера. План пхи эзар тонн йолаш кхашка дукха хӀама ца эшаш 7,2 эзар тонн органически удобренеш тайсар. Керттерча дакъе хьажкӀаш дӀаюргйолча лаьтта. БӀаьстия ювча культурай Ӏалашдаь дерригa фу дӀадувча боарама цхьоалаг1чен шоллаг1чен класса кондицега дӀакхоачадир. 1011 гектара тӀа Ӏан эзамалахьа Ӏайна тӀоадал сопаеш къаьстта дика къахьийгар кхоалаг1ча отделене № 5 йола бригада механизаторашта коммуниста Кодзоев Баьхьауддина, Гадиев Жабраьила, Яндиев Ювсапа, Полонкоев Мувсас, кхычар. Ди дӀадахийтацар царех хӀаране балха норма 140—160 процент кхоачаш ца еш. ХӀара бетта хулача механизаторий дийнахьа дика болх барах массехказза ахчан совгӀаташ деннад царна. ХӀанз лаьтта кийсдеш, дӀайийнача люцернaна маккаш доахаш, нитроаммофос яха удобренеш дӀатувсаш боахь уж.

Кхашка гӀолла долх тхо. Гаьннара бӀаргагу удобренеш дӀатувсаш йоли агрегат тӀехьа тесса лелаш йола трактор. Из лелаеш ва хьажкӀаш кхееча звеной звеньевой Кодзоев Баьхьауддин.

— Масса ди да оаш болх бу? Миштад шун гӀуллакхаш? — хетт аз Баьхьауддинага.

— ХӀанз кхоалаг1а ди мара дац оаха болх бу. Сона новкъостал деш ва Гадиев Жабраьил. ХӀанз шоалаг1а 111 гектара тӀа дӀайийнача дуккхача шерашка тӀаювлача баьцашта Ӏуналдеш да тхо, цхьан-шин дийнахьа йистедовргда.

— ХьажкӀаш кхееча звенона кулгалдеш ма вий хьо. Из культура дӀае мишта кийчо яьй оаш? — хетт аз.

— Укх шера 200 гектар лаьтта хьакъоастадаьд тхона ялата лаьрхӀа хьажкӀаш кхеяра. Из органически удобренешца хьаьцдаь, макха баьккха, Ӏайна тоадал сопаеш даьннад тхо. Кийчъяьй еррига техника, лаьтта дӀоахдаларга хьежаш да тхо. — йоах Кодзоев Баьхьауддина. — Укх шера хӀара гектара тӀара 60 центнер фуалъяьха хьажкӀаш чуя декхар тӀаийцад оаха. Декъа дош кхоачашдергхиларах шеко яц тха. ДӀадахача шера чӀоаг1а йокъал йоллаше а 50 центнер чуера оаха хӀара гектара тӀара.

Кхай тӀа долаш тхона гаьна йоацаш лаьтта кийсдеш лел Яндиев Ювсапеи Дутиев Мелсагеи шин агрегат. ХӀара дийнахьа тӀехкхоачашъю цар шоай сменни нормаш. 500 совгӀча гектар лаьтта кийсдаь баьннаб уж.

Царна гаьна боацаш люцернаш макха боаккхаш боахк Полонкоев Мувса, Осмиев Ӏалихан. Цар а тӀехкхоачашъю шоай сменни нормаш.

Техника латтача хоа бригадир Арчаков Султангири кхийтар тхоах.

— Трактораш-м тоаль даьккадар шо. Комбайнаш кийчъяьйий оаш?

— Силосни ярaш ца лаьрхӀача ялат чуэцаш йола еррига комбайнаш болх дӀаболабе кийча я. Дукха хӀама дисадац де дезаш силосни комбайнаш тоель яха а. Апрель бутт юкъенхоачаш ерригаш а болх бе кийча хургья уж. Цул совгӀа, хӀанз бӀаьстан балхаш дӀадоладергдола техника XXVI съезд хьайийллача дийнахьа кийча яр. Цитта дар оаха цун сийна тӀайийна социалистически декхараш а.

Механизаторашта салаӀара хьаьлча помещенега а хьежар тхо. Пенах хьалтеха доалл Сийлен у.и., бригадаш совхозен социалистически декхараш тӀа а долаш. Уга тӀа хьежача хов малаг1ча механизаторо дикаг1а болх бу.

Совхоза хӀара производственни участке хоалуш да наькъа болх вӀашт1ехьбаккхара, цар балхашара безам совбаккхара боахаха администраце, партийни, профсоюзни организацешa йоаг1а йоакхо елга. Шоай еча йоаххонта хьежжа да къахьегамхоша доахн толамаш а.

А. САГОВ.

ПАРТЕ СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАЦА ВӀАШАГӀКХЕТАР

КПСС XXVI съезда делегат «Красный молот» завода электросварщица С. З. Умалатова КПСС Ленински райкоме сьагр парте ветеранашца вӀашаг1кхета а царна парте съездах дувца а.

ЧӀоаг1а теркам тӀабахийта ладийг1ар къаьнача коммунисташа, парте ветеранаша делетата къамаьлага, цул тӀехьаг1а съезда балхах лаьца дукха хеттараш а дир.

ВӀашаг1кхетар чакхдолаш парте ветеранашта Н. П. Романенкова, Г. И. Темкина, А. А. Мелидосьянца, М. К Льяновна, Х. Б. Гайтовна республика общественни вахарен къахьегамхошта коммунистически кхетам лучеш хьинаре декъа лацарах хьоваь Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ дӀаелар НГӀАССР Лакхехьарча Совета депутата С. З. Умалатовас.

ПРОПАГАНДИСТИЙ СЕМИНАР

Партийни комсомольски дешара, экономически образоване еррига пхьолашка, теоретически семинарашка, кружокашка дӀадоладеннад новкъоста Л. И. Брежнева доклад, КПСС XXVI съезда документаш Ӏомаделга.

Ялх бӀаь совгӀа пропагандист кийчо яь чакхваьннав КПСС обкома политически дешара ЦӀаг1а шин дийнахьа хиннача пропагандистий республикански семинаре.

Пропагандисташта хьалхашка къамаьл дир парте обкома шоллаг1ча секретара, КПСС XXVI съезда делегата Л. Д. Магомадова.

КПСС ЦК штате воацача лектора, Советски Эскарен ТӀема-Форда Флотен керттерча политически Управлене вожкхаг1волча лектора полковника М. И. Руковицына лекци йийшар «КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа дола дунен халкъашта юкъерча парте политика цхьайола актуальни дешаш» яхаш.

Семинаре дакъа лоацаш хиннараша ладийг1ар лекцешка: «Парти — советски халкъа авангард», «Дунен социалистически система дег1аар, социализма мехкаша цхьана гӀуллакхаш леладар», кхыяраш.

Семинара балха юкъе дакъа лаьцар КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова а парте обкома пропаганда а агитацен отдела заведующе А. Н. Тацитова а.

СОВГӀАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

(Кхетдоалар. Долалур 1-ча оагӀо тӀа).

Албаков Джабраила Темирхана — халкъа депутатий Грозненски районни Совета исполкома председатела.

Александров Борис Леонтьевича — «Нефтегеофизика» яхача управлене лаьрхӀа йолча конструкторско-технологически промыслови геофизика бюро лабораторе заведующена.

Антонов Валентин Сергеевича — бурув деттача балхий Октябрьски управлене кертерча энергетикана.

Бабиев Рамазан Мамедовича — «Грознефть» яхача производствени объединене профсоюза комитета председатела.

Багов Мурат Схатчериевича — «СевКавНИПИнефть» яхача института лабораторе заведующена.

Байрамова Галина Николаевнана — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Старогрозненски управлене автомобила водитела.

Белик Иван Митрофановича — бурув деттача балхий Октябрьски управлене слесара - ремонтника.

Бенько Александра Петровнана — «СевКавнефтегазпереработка» яхача производствени объединене воккхагӀча оператора.

Булкоев Хаджимурат Николаевича — «Грознефтегеофизика» яхача отряда начальника.

Васильченко Зинаида Ивановнана — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа повара.

Гасанбеков Курбан Сейфулаевича — бурув деттача балхий «Старогрозненский» управлене профсоюза буровой комитета председатела.

Дадагов Тахир Османовича — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене цеха начальника.

Дерединов Иван Петровича — «СевКавНИПИнефть» яхача института отдела заведующена.

Исмаилов Олег Дудуовича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Ташкалински управлене начальника.

Калашников Владимир Петровича — «Грознефть» яхача производствени объединене трубно - инструментальни база электросварщика.

Кузьмина Клавдия Ивановнана — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазойн управлене производственно-диспетчерски служба начальника заместитела.

Лутанский Виктор Тихоновича — «Нефтемашремонт» Грозненски конторе начальника.

Маев Саидмахмуд Сетиевича — бурув деттача балхий Грозненски управлене бурувдеттачоа.

Мадаев Султан Докиуевича — бурув деттача балхий Горячеводски управлене буровой начальника.

Малюкова Таисия Федоровнана — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене кертерча экономиста.

Мисхауров Исак Исмаиловича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа база директора.

Морикова Тамара Николаевнана — Грозненски мехкдаьтта техникума преподавателя.

Наджаров Владимир Артемовича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Грозненски управлене аккумуляторщика.

Некрасов Михаил Лукьяновича — Къулбаседа - Кавказски промышленни районна хьайиле газови мехкдаьттан фронтанаш хьа ца халийтаран дӀахьаран йолча часта начальника.

Осипов Владимир Николаевича — Грозненски ремонтно -механически завода котельщика.

Павленко Иван Матвеевича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене парткома секретара.

Помилов Константин Николаевича — «Грознефть» яхача производствени объединене генеральни директора заместитела.

Федорова Екатерина Степановнана «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене оператора.

Шамин Хачатур Томасовича — бурув деттача балхий Грозненски управлене кертерча геолога.

Ширяев Владимир Тимофеевича — «Грознефть» яхача производствени объединене тампонажни контора цементно - смесительни агрегата моториста.

Щербин Николай Александровича — «Грознефть» яхача производствени объединене парткома секретара.

Эльмурзаев Герсолт Хасановича — ВЛКСМ НохчГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара.

Янченко Иван Васильевича — бурув тохара балхий Малгобекски управлене отдела начальника.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН II СТЕПЕНА ОРДЕН:

Власова Людмила Николаевнана — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене оператора - коллектора.

Карагичев Иван Петровича — «Сунжанефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене бурувтохачоа.

Могильный Алексей Егоровича — «Сунжанефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Нечаев Анатолий Георгиевича — бурув тохара балхий Октябрьски управлене бурудеттачоа.

Плотников Василий Афанасьевича — бурув тохара балхий Горячеводски управлене бурувтохачоа.

Степаненко Алексей Степановича — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Ткаченко Михаил Никитовича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттан гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН III СТЕПЕНА ОРДЕН:

Алексеенко Петр Ивановича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене газосварщика.

Асаков Хасмохьмада — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене бурудеттатуй гӀоьчана.

Базиков Александр Николаевича — «Сунжанефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене скважинашта тохамаш деча оператора.

Бамбатов Салаудин Дахиевича — Вознесенски газ чаккхйоахача завода технологически установкай воккхагӀйолча оператора.

Верченко Виктор Алексеевича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Вишневская Нина Мефодьевнана — къулбаседа-кавказски магистральни нефтепроводай Управлене «Грозный» яхача мехкдаьтта чудеттача станце товарни оператора.

Волков Виктор Ивановича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Грозненски управлене автомобила водитела.

Гамаев Идрис Юсуповича — бурувтохара балхий Грозненски управлене бурувтохачоа.

Гаранин Виктор Ивановича — «Грознефть» яхача производствени объединене тампонажни контора цементно - смесительни агрегата моториста.

Елагин Филипп Владимировича — «Главтранснефть» Грозненски пусно - наладочни управлене слесара-наладчика.

Заутдинов Руслана — бурувтохара балхий Грозненски управлене бурувтохачоа.

Ильгов Али Хамидовича — бурувтохара балхий Горячеводски управлене бурувтохачун гӀоьчана.

Кадыров Мовлды Асхабовича — бурувтохара балхий Горячеводски управлене бурувтохачоа.

Карасева Юлия Гаджиевнана — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Октябрьски управлене тракториста.

Киреев Виктор Ивановича — бурувтохара балхий Октябрьски управлене бурувтохачун гӀоьчана.

Клишин Анатолий Николаевича «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Ковалев Михаил Михайловича — бурувтохара балхий Октябрьски управлене электромонтера.

Ларионова Людмила Ивановнана — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Лубенец Константин Никифоровича — «Грознефтегеофизика» яхача треста бурувтохачоа.

Луцкая Галина Григорьевнана — Н. Ф. Гикало цӀерагӀча «Горскнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Макаров Борис Николаевича — бурув тохара балхий «Старогрозненски» управлене бурувтохачоа.

Маматов Даут Висаит-Гиреевича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Октябрьски управлене шишегӀа делача буровой агрегата машиниста-водитела.

Мачульский Николай Антоновича — «Грознефть» яхача производствени объединене производственни гӀулакхаш деча центральни база электрогазосварщика.

Морозов Владимир Александровича — Грозненски ремонтно - механически завода токаря.

Муртазалиев Иса Увайсовича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Старогрозненски управлене автомобила водитела.

Муртазалиев Ширвани Ярошевича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Грозненски управлене автомобила водитела.

Пешкова Валентина Афанасьевнана — «Грознефть» яхача производствени объединене дӀа-юха лелача механизированни колонна изолировщицана.

Попов Николай Петровича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Пригорнев Виктор Ивановича — «Нефтегеофизика» яхача промыслови геофизика управлене специальни конструкторско - технологически бюро токаря.

Ресников Геннадий Ивановича — бурув тохара балхий Малгобекски управлене бурувтохачоа.

Сергеева Нина Павловнана — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене химводочистка аппаратчика.

Соколов Петр Михайловича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене бурувтохачоа.

Тамуев Волк Магомедовича — «Грознефть» яхача производствени объединене тампонажни контора цементно-смесительни агрегата моториста.

Хабаров Борис Алексеевича — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттен газеи управлене бульдозера - машиниста.

Хасбиев Ахмет Хасановича — бурув тохара балхий Малгобекски управлене бурувтохачоа.

Хупарагов Назрбек Исраиловича — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене бурувтохачоа.

Чевелев Анатолий Ивановича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Черемухин Анатолий Федоровича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене электромонтера.

Черникова Мария Федоровнана — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттен газан управлене [illegible] йоахача оператора.

Шагров Петр Ивановича — Н. Ф. Гикало цӀерагӀча «Горскнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Эдельгериев Ахмет Довлетгиреевича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Ташкалински управлене автомобила водитела.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ:

Атаев Ахмет Абдул-Межитовича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Грозненски управлене автомобила водитела.

Атарщикова Мария Михайловнана — Н. Ф. Гикало цӀерагӀча «Горскнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа воккхагӀйолча продавеца.

Береговская Нина Ивановнана — къулбаседа - кавказски магистральни нефтепроводий управлене «Ищерская» яхача мехкдаьтта чудеттача станце товарни оператора.

Бондарева Раиса Васильевнана — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Будкин Николай Стефановича — «Нефтемашремонт» яхача Грозненски конторе автомобила водитела.

Булгучев Мусай Хаматхановича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Малгобекски управлене автомобила водитела.

Валедин Александр Георгиевича — «Грознефть» яхача производствени объединене тампонажни контора электрогазосварщика.

Галаев ГӀапура Хасена — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене бурувтохачоа.

Гашламова Касимат Макеевнана — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа продавеца.

Глушенко Юрий Николаевича — бурув тохара балхий Грозненски управлене бурувтохачоа.

Гелбураев Руслан Тока[illegible] — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене парткома секретара.

Данилов Владимир Константиновича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене слесара-ремонтника.

Дарвин Виктор Федоровича — «Грознефтегеофизика» яхача треста слесара-ремонтника.

Дахмуваев Абу Абдулхалимовича — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене бурувтохачоа.

Демашкина Мария Александровнана — бурув тохара балхий Грозненски управлене оператора - коллектора.

Денисенко Надежда Егоровнана — «Нефтегеофизика» яхача промыслови геофизика управлене специальни конструкторско - технологически бюро монтажницана.

Дэсйтов Джамалдий Махьмада — бурув тохара балхий Малгобекски управлене бурувтохачун гӀоьчана.

Жидкова Людмила Александровнана — бурувтохара балхий Старогрозненски управлене оператора - коллектора.

Зобобурина Надежда Ивановнана — химически реагентий Карабулакски завода болхлочоа.

Ибрагимова Татьяна Петровнана — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене товарни оператора.

Казанбеков Хусан Бекхоевича — бурув тохара балхий Горячеводски управлене бурувтохачоа.

Кашлазорина Васила Фамиловнана — бурув тохара балхий Октябрьски управлене такелажника.

Корабов Эдуард Макаровича — «Грознефть» яхача производствени объединене дӀа-юха лелача механизированни колонна слесара-монтажника.

Кузнецов Анатолий Федоровича — «СевКавнефтегазпереработка» яхача производствени объединене автотранспортни контора автомобила водитела.

Кулешова Варвара Петровнана — бурув тохара балхий Горячеводски управлене оператора-коллектора.

Лозгачева Елизавета Федоровнана — «СевКавНИПИнефть» яхача института воккхагӀйолча Ӏилман болхлочоа.

Моисеева Тамара Ильиничнана — «СевКавНИПИнефть» яхача института малера.

Мазаев Шахид Ахмедовича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Мамилов Исая Закреевича — КПСС Малгобекски горкома отдела заведующена.

Меликов Николай Павловича — «СевКавнефтегазпереработка» яхача производствени объединене компрессорни станце начальника.

Мукертова Анастасия Никифоровнана — къахьегамхой депутатий Старопромысловски районни Совета исполкома председатела, гор. Грозный.

Мысина Анастасия Пантелеевнана — «Грознефть» яхача производствени объединене жилищно - коммунальни контора электромонтера.

Падиев Дада Абдулвахабовича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Старогрозненски управлене тракториста.

Панченко Ирина Марковнана — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене электромонтажника.

Поволжина Нина Ивановнана — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Прамшин Леонид Васильевича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Ташкалински управлене автомобила водитела.

Пушкина Нина Степановнана — «Сунжанефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа повара.

Ремизова Надежда Александровнана — бурув тохара балхий Малгобекски управлене оператора-коллектора.

Рябов Гарри Александровича — «Грознефть» яхача производствени объединене производственно - технически гӀулакхаш дарен оборудованена комплектаци ярен Старогрозненски база стропальщика.

Свешникова Анна Никифоровнана — бурув тохара балхий Грозненски управлене оператора-коллектора.

Солтоева Асма Лечиевнана — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Сольтамурадов Моалди Якьяевича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Ташкалински управлене автомобила водитела.

Талоева Нина Васильевнана — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене болхлочоа.

Тересенко Петра Афанасьевича — «Нефтегеофизика» яхача управлене промыслови геофизика лаьрххӀа йолча конструкторско - технологически бюро слесара-сборщика.

Тищенко Антонина Петровнана — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Грозненски управлене прессовщица.

Толмачев Юрий Яковлевича — «Нефтегеофизика» яхача управлене промыслови геофизика лаьрххӀа йолча конструкторско - технологически бюро кертерча конструктора.

Уакаева Лидия Ахметовнана — товарни Вознесенски газ чаккхйоахача завода оператора.

Умаров Бену Хасанбековича — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене оператора-коллектора.

Урманов Леонтий Максимовича — Къулбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьтта проводий управлене экскаватора машиниста.

Федоров Николай Федоровича — «Грознефть» яхача производствени объединене автомобильни некъаш дехкача управлене асфальтировщика.

Фисунов Иван Андреевича — бурув тохара балхий Малгобекски управлене слесара.

Фунтикова Лидия Никифоровнана — «Грознефть» яхача производствени объединене отдела воккхагӀйолча инженера.

Халидов Эмедия Магомедовича — «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазойн управлене компрессорни установка машиниста.

Хамхоева Айдат Наибовнана — бурув тохара балхий Октябрьски управлене оператора-коллектора.

Хаштыева Сослаибена Лидайна — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене ОРСа повара.

Шевцова Валентина Ивановнана — «Грознефть» яхача производствени объединене бувзама контора телефонистана.

Шихалов Баудин Зубайраевича — Н. Ф. Гикало цӀерагӀча «Горскнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене электромонтера.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Абдулхаджиев Дауда — «Грознефть» яхача производствени объединене ведомственни охрана стрелока.

Абдулханов Рязвана — «СевКавнефтегазпереработка» яхача производствени объединене ремонтно - монтажни управлене слесара.

Албакова Хьамида Амната — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене наькъа монтера.

Аверт Георгий Анатольевича — «Грознефть» яхача производствени объединене производственни гӀулакхаш дара центральни база токара.

Астафуров Алексей Михайловича — КПСС Старопромысловски районна отдела заведующена, гор. Грозный.

Асхабов Тапа Сапсуевича — «Сунжанефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоаха оператор.

Ахмадов Сулейман Меикидовича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Старогрозненски управлене автомобила водитела.

Ахметханов Хусаин Мучаевича — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене бурувдеттачун гӀоьчана.

Бирашполов Анатолий Семеновича — «Грознефть» яхача производствени объединене лаьрххӀа йолча техникана ремонт яра производственни гӀулакхаш деча центральни база слесара.

Бетербиева Яха Харонновнана — Н. Ф. Гикало цӀерагӀча «Горскнефть» яхача мехкдаьттен газин управлене котельни машиниста.

Богданова Тамара Ивановнана — «Горскнефть» яхача производствени объединене отдела йоккхагӀйолча инженера.

Бородина Лариса Григорьевнана — бурув тохара балхий Малгобекски управлене оператора-коллектора.

Васильев Иван Павловича — «Грознефть» яхача производствени объединене производственно - технически гӀулакхаш дечен оборудованена комплектаци ечен Старогрозненски база стропальщика.

Ветров Владимир Петровича — «Грознефтегеофизика» яхача треста взрывника.

Волгин Виктор Ивановича — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене бурудеттачун гӀоьчана.

Гадаев Магомеда — «Грознефтегеофизика» яхача треста автомобила водитела.

Гусев Александр Ивановича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Октябрьски управлене автомобила водитела.

Джамбеков Абдулмунаб Абдурахмановича — бурув тохара балхий Грозненски управлене слесара.

Довйтова Хасолта Токиана — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене болхлочоа.

Жуков Владимир Васильевича — «Севкавнефтегазпереработка» яхача производствени объединене электрогазосварщика.

Исташилов Шамсад Магомадовича — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене автомобила водитела.

Калашникова Надежда Ивановнана — бурув тохара балхий Горячеводски управлене оператора-коллектора.

Картоева Султана Руслане — бурув тохара балхий Малгобекски управлене дефектоскописта.

Касина Валентина Алексеевнана — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Катошников Леонид Николаевича — бурув тохара балхий Горячеводски управлене слесара.

Кодзоев Махьмада Николайна — «Грознефть» яхача производствени объединене трубно - инструментальни база токара.

Колесниченко Сергей Владимировича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Старогрозненски управлене машиниста - подъемника.

Коренина Любовь Ефимовнана — бурув тохара балхий Грозненски управлене лаборанткана.

Крихмаль Антонина Григорьевнана — «Грознефть» яхача производствени объединене бувзама контора телефонистана.

Кузахмедова Наталья Борисовнана — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене скважинаш тохкача оператора.

Лебедев Александр Павловича — «Нефтегазгеофизика» яхача управлене промыслови геофизика лаьрххӀа йолча конструкторско - технологически бюро кертерча конструктора.

Лесунова Мария Никифоровнана — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Ташкалински управлене вулканизаторщика.

Махашев Магомед Даудаевича — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Маркин Виктор Владимировича — «Малгобекнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене тепловоза машиниста.

Мехедова Зинаида Павловнане — Грозненски политехнически техникума отделене заведующена.

Милютина Валентина Михайловнана — «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттен гази йоахача оператора.

Младенцева Нина Тихоновнана — «Грознефть» яхача производствени объединене центральни Ӏилма-технически библиотека сектора заведующена.

Муртазов Сайдами Мачуевича — «Грознефтегеофизика» яхача треста автомобила водитела.

Муцаев Магомед Джамбулатовича — «Грознефть» яхача производствени объединене УРСа кладовщика.

Овечкин Анатолий Ивановича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене вышкомонтажника.

Осмаев Хасмат Темирсултановича — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Октябрьски управлене автомобила водитела.

Пономаров Василий Алексеевича — «Грознефть» яхача производствени объединене нормативно - тохама станце бурувдеттачоа.

Попова Тамара Владимировнана — бурув тохара балхий Октябрьски управлене оператора-коллектора.

Прохоренко Виктор Федоровича — «Грознефть» яхача производствени объединене производственни гӀулакхаш дара центральни база слесара.

Протасова Нелли Алексеевнана — «Грознефть» яхача производствени объединене тематически экспедица шлифовщицана.

Сорокин Пётр Григорьевича — Грозненски ремонтно-технически завода токаря.

Тарасенко Любовь Ивановнана — «Грознефть» яхача производствени объединене кустовой информационно-вычислительни центра оператора.

Фурман Иван Петровича — «Грознефть» яхача производствени объединене трубно-инструментальни база слесара.

Хадиев Магомед Хамидовича — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене слесаря-ремонтника.

Халиков Абдула Ибрагимовича — бурув тохара балхий Октябрьски управлене бурувдеттачун гӀоьчана.

Чинхальгов Уматгире Халита — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Малгобекски управлене автомобила водитела.

Шевелева Галина Николаевнана — «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управлене насосни станце машиниста.

Шептукаев Мовлад Даудовича — бурув тохара балхий Грозненски управлене электромонтера.

Шлыков Михаил Петровича — химически реагентий Карабулакски завода электросварщика.

Шубина Нина Александровнана — бурув тохара балхий Старогрозненски управлене йоккхагӀйолча инспектора.

Шушпанова Александра Георгиевнана — «Грознефть» яхача производствени объединене технологически транспорта Грозненски управлене автомобила водитела.

Ющенко Евгений Александровича — «СевКавНИПИнефть» яхача института аьшпхьара.

СССР Лаккхерча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лаккхерча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1981 шу. 2 март.

Общественно-политически темаегӀа дола къамаьлаш

ДЕМОКРАТИ БОКЪОНЦА ЯРИ ХЕТАЛУРИ

Буржуазни идеологаша Советски Союзах доахк яхача дукхача къиноашта юкъе, хетаргахьа, чӀоагӀагӀа шаьрдаьр, СССР демократи йоацал яхача хабарех латт. Из бехк «тӀечӀоагӀбеш» дола хӀама да Советски мехка цаӀ мара парти йоаца система хилар. ПартӀато хила йиш йолаш а йий, цӀогӀарч детт цар, Ӏаьдала керте латтача партена духьала латта оппозици йоацача моттиге, массаена йолга а хоеш йола духьалейоацача! Дувце хӀама ца дуташ чӀоагӀду: кийе а иц, хӀана вьлча мехка цаӀ мара парти ца хилари демократин цхьана тардала йиш йолаш хӀамаш дац.

Доладуш вокх оагӀорахьара хьожаргда вай цу дешага: партеш дукха хилар селла чӀоагӀа цунна эша демократена дола тешал дай-теш?

Дувен тӀа кӀезига дац хӀанз цаӀ а йоацаш дукха политически партеш йола мехкаш. Цар шоаш шоаех, доккхача дагара ба алар а ца кхераш, ала а оал: «Малхбоалехьара демократи». ХӀаьта цу пачхьалкхенашца бокъонца Ӏаьдала керте латтараш халкъий массаш я? Кхыметтел цигарча порядкех вӀалла новкъа хургдола хӀама ала ца ловш хилча а из цхьанна тайпара а ала йиш йолаш дац. Политически партеш тайп-тайпара яле а, Ӏаьдала бе доаллар алкха цхьа класс я — буржуази, цу тӀа а эттара кӀезигагӀа нах юкъе бола класс. Укхаза кийсденна хӀама да цхьан социальни класса массехк парти йолаш хилар.

Духьала доаладе тарлу, из деррига а ишта дале а, «малхбузехьарча демократешка» хӀама эла аьрдехьарча а, кхыметтел коммунистически а партешца гучахьа болх беш хилча а. Из, хоаттаргда, бода е антидемократични да? Цхьабакъда, укхаза дицлу, капиталистически пачхьалкхенашка легальни марксистски партеш хилар цхьанна тайпара а буржуазни демократена карагӀдаьнна дика хӀама лархӀа йиш йолаш ца хилар. Из дукхьал шоай мехкашта керте латтача гӀоазаршка политически партеш вӀашагӀйохкара йола бокъо шоай хилара мукӀарло дайтача къахьегамхоша майрра къовсам лоаттабар бахьан долаш хьахийна хӀама да. Къахьегамхой организацеш легально балхаш деши массаша тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа хьаллоацаш яле а, монополеша цхьаккха дича а шоай иза ихоачаш Ӏаьдал цар бе дохийтаргдац.

«Малхбузехьарча демократеша» коммунистически партешна (цӀаьхха а их оаха: ца йолаш!) легально болх байте а, цунна цхьана шоашта могар ду из бохебе а тоӀабе а гӀерташ.

Ишта, бакъдолаш да, капиталистически мехкашка йолаш я Ӏаьдала керте латтача буржуазни партей оппозицеш. Амма малаш ба оппозицера бараш? Боллойн коммунистически партеш, вешта аьлча къахьегамхой хьашташ, цӀаккха а машар хургбоацаш буржуазни обществана духьала латтача классай хьашташ хьаллоацаш йола партеш. Буржуазни партешна вӀаши лелаю «оппозицеш»-м дукхьал сеннагӀчох а тешаш бола харжархой Ӏехабе лаьрхӀа доле лоенараш мара хӀама дац. Дукхача тайпарча лозунгашта тӀехкьашка латта де лерхӀар капиталистически систе ма цӀаккха а дӀа ца ялийтаяда. Цхьабакъда, из хьалхашка кхухь геттара нах раьза хургболча тайпара демократически упаковка а йийя.

Социалистически общества бац нах боа ца бераш а боацараш а. Долче, иц классовий антагонизм а. Боллойн ахархойн шиннена а дагалаттар коммунизм — массане а цхьатарра бокъонаш йола а нийсхо йола а общество хьалбелга а долаш йола вӀашин доттагӀал дола ши класс я. ТӀаккха малагӀа оппозици я социалистически пачхьалкхенна Ӏаьдала керте латтача партена хила езар?

ХӀаьта укхаза гӀулакх Советски Союзе меттел, Венгре а Югославе а йолаш йолча цхьан парте системах латташ дац. Социалистически пачхьалкхенашца-м кхы моделаш а ма йий, масала, пхи парти йола ГДР е кхо парти йола Польша санна ераш. Массехк-массехк парти я Чехословаке, Болгаре, КНДР. Цу мехкашка бахача наькъа партеш тайп-тайпарча тӀоаний я, амма цар де лерхӀар цаӀ да, — социалистически общество хьалъяр. Цудухьа уж союзникий партеш я. вӀашин духьаллаттарий партеш а йоацаш. ТӀаккха цар шоай лидер а я. Цу тайпара йола лидераш берригга къахьегаш бола нах эксплуатацена кӀалхара бахара исторически миссени хкоачашъяь болхлой класса, эттара революционнегӀа класса партеш хул.

ЮхадоагӀаргда вай шоай мехка. Исторически ишта эттар гӀулакх: вайцига цхьа парти йисар. Юкъаьнца, Октябрьски революци хинначул тӀехьагӀа, Советски правительстве а мехка законодательни органа а составе массехк политически парти яр. Амма тӀехьагӀа, граждански тӀом хинна дӀаяьта эттара ярагӀа бола классови къовсам латташ, уж партеш революце моастагӀашкахьа яьлар. ХӀаьта халкъ царна тӀехьара а даьлар.

Хаттар отт: Ӏалахьате халача дукха цӀий Ӏодахийта дийлача къовсаме шоаш коттбаьхча декхарийла барий коммунисташ шоашта лараргӀа баррикадал декьа биса шоай хьалха хинна «союзникаш» цхьана гӀулакхаш леладара юхахьеха? Цхьанна а кхетам чу волча саго аргдац декхарийла бар аьнна? Ӏаьдала предателаши моастагӀийн юкъебахкийтар из хургдарий цох. Цу тӀа а малагӀча социальни группана хьалхара ларӀӀа езаргьяр берригга нах тӀехьара а баьнна йиса партеш?

Коммунистически партена кулгалдара цхьа мандат енача советски наха дукхаза а нердадьахад из тӀехьагӀа: Сийлахь-боккха Даймехка тӀом лаьттача шерашка тӀехо бохабаь боахам юхаметтаоттабаьча шерашка, социализм хьалъяьча маьршача шерашка.

Нагахьа санна демократе гӀулакхаш вайцига ишта латт дийшача, ала деза, дукхьал КПСС бахьал долаш буржуазни демократена «тӀаьхьла» мегача «лакхаленел» дуццалга йоаццаш тӀех да Ӏаьдал халкъа бе доаллача Советски мехка карагӀдийнараш. Дукхьал советски обществана лостам дела, деррига вӀаштӀехьдоаккха, мобилизаци ю из йола КПСС я ший балхаца советски политически система ерригача звенощца — халкъа депутатий Советашца, профессиональни союзашца, комсомолца, кооперативни кхычеи общественни организацешца — бокъонца функционировани ергаӀалашдер. Цар берригга болх партена шийна а кертера принцип йолча демократически централизма принципига хьежжа лел. Деррига дешаш вовкъостаца санна шерра цхьана дувцар, кӀезигӀа бараш дукхагӀбарашна яхачунна тӀатовжар, тӀайнаь решенеш кхоачашъеча цӀенхаштара дисциплина лелаяр ба цу принципа чулоацам.

Болхлой класса парте хинсане хьаь КПСС деррига чахалкъа парти хиннай хӀаьта. Тахан КПСС-а чувоагӀа 17 миллион коммунист (мехка бахача кхийнача нахах 9 процент). Цун мугӀарашка ба бӀаь соагӀча къамий викалаш. Берригача коммунистех диь дакъа дича дукха хӀама ца эшшаш кхо дакъа материальни производства ходам беш йолча участкашка къахьегаш ба, цу дакъе промышленностех транспортех — 48 процент соагӀа, юрта боахаме — 20 процентал тӀех. 16 процент соагӀа бола коммунисташ Ӏилма учреждененашка, укхаццӀено лоравча, просвещене, культуре балхаш деш ба.

КПСС УставагӀа ерригга кулгалдеш йола партийни органаш лоха деза лакхе кхачалца харжа хила а шоай организацешта хьалхашка отчеташ тела а езаш я. Хувцадала йиш йоаца закон да кулгал коллективно дар, хӀаьта иштта моллагӀча балха тӀа вале а моллагӀча коммуниста критика е парте члена бокъо хилар.

«Малхбузен демократеех» цаӀ йий шийи мугӀагӀа КПСС санна дукха нах чулоацаш, халкъах латташ йола, из санна демократически хьисапе вӀашагӀъелла йола, хӀаьта керттердар — деррига сага дукха, деррига сага ярза дукха иха ловкъг шин гӀулакхаца чакхдоахаш йола парти я со ала йиш йолаш?

Саг цешала хӀама дац КПСС берригача наха йиза хаиловаш хилар. Советски наха лерхӀ коммунистически партех шоай деррига толамий хьаст, социалистически демократи дегӀайовларе иргаьнкха тоаяри а чулоацаш. Ший аргӀана халкъаьарча тедалургдоацача бузаналца, пачхьалкхенна а обществени гӀулакхашта а доалдара дукхха нах юкъебкхуьлаволо совбоах парте иза.

Борис КРОШКОВ.
(АПН).

Хьинаре къахьегаш чакхъдаьккхай итлагIа пятилетка «Ачхой-Мартановская» яхача птицефабрика коллектив.

Хьинаре къахьегаш накъаера яз КПСС XXVI съезда. Ухк шера къахьегама овсарле хаддаиза лакх а еш совхьарчул дукхагIа диетически дулх, фуьш паччахьалкхена дIадала лаьрхIад фабрика коллектив.

СУРТА ТIА: птицефабрика хьалхалатта птичницаш Минарий Сулеймовгiар Iайшат Нуржани.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ПАРТЕ ПЛАНАШ — ХАЛКЪА ПЛАНАШ

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

КПСС XXVI съезд болх беш йолча ханех цул тIехьа-тIех вай республикерча къахьегамхошкара дукха кехаташ кхаьчнад редакце шоаш доахача къахьегама толамех, парте съезда решенеш кхоачашъяра де лерхIарех дувцаш.

ЧIоагIа къоабалъяь тIанйцай парте XXVI съезда решенеш тха ГI. Ахриева цIерагIча Назрановски «Электроинструмент» завода болхлоша, яхаш язду цу предприятерча № 43 йолча цеха токарий бригадира, СССР Лакхехьарча Совета депутата М. Дзармотова. ДIаяха пятилетка дика чакхъяьккхар оаха. ЦхьайтталагIа пятилетка кхы а беркатегIа хилийта лерхIаш да тхо. Цу даькъе тховшта хьалхашка латта декхараш дика кхетадеча оаха тIехкхоачашъяьй ухк шера шин бетта план.

Парте аргIанарча съезда сийна тIанйца декхараш тIехкхоачаш а даь, планал совгIа тха завода болхлоша арахийцар 2 эзар электросверлильни машинка. Кхольча материалий чотагIа къахьийгар цар съездо болх баьча хьалхарча дийнахьа.

КПСС съезда сийна тIанйца декхараш тIехкхоачашдаьд тха Грозненски молкомбината болхлоша, яхаш хоам бу цу предприяте директора Б. Ахмадова. Дерригача техникоэкономически хьокхамия шин бетта план 27 феврале кхоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай итташ эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци.

Къаьстта дика къа а хьегаш, социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхай Михайлова Клавдия Андреевна, Докашева Мария, Горковенко Наталья Григорьевна керте латтача тIоа, шура цушашка оттача бригадаша. Цу коллективаша шин бетта план кхоачашйир съезд хьеллача хьалхарча дийнахьа. Бутт чакхбала цу юхейнсача хана планал совгIа арахийцар бIаь тонн шура, 7 тонн кIолдаш, 13 тонн тIоа. Социалистически яхье хьалха латташ ба наладчикаш Бойко Иван, Майлат Семен, аппаратчик Исаева Роза, кIолдаш кийчъер Качалкина Антонина, тIоа кийчбер Криворучко Ольга, кхы дукха бараш а.

Шийна корреспонденце тIа пенсионера Я. Вубнешкос дувц «Красный молот» завода машинашъераша КПСС XXVI съезда решенеш, цига КПСС ЦК Генеральни секретара, новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад чIоагIа уйла тIалхийта IомаеШ хиларах. Цига новкъоста Л. И. Брежнева яь выводашн положенеши ларде а лувцаш болх беш ба машинашъераш. Цар юкъекхувл пайда эцанза йола торонаши кхоачамаиш. ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера план хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIанйцача завода машинашъераша тIехкхоачашъяьй дерригача техникоэкономически хьокхамий шин бетта план.

Болхлой чIоагIа йоакхо ю предприяте кулгалхоша. Ер шу долалуча хана керда вахар диллар машинашъераша цIенгара вIаштIарадаьча шин цIагIа. ХIана заводе къахьегаш болча кагирхошта лаьрхIа хьалъяьй 200 моттиг йола общежити, иштта эксплуатаце дIаеннай административни корпуса блок, цига керда хьайийллай 150 моттиг йола керда столови. ХIана завода болхлошта лаьрхIа болх беш я 740 саг ишъа Iоха йиш йола йиъ столовий бархI буфети. Ухк шера Жуковски улицагIа хьал а даь эксплуатаце дIадала лерхI дукхазза вIаштIарадаь диъ цIа, Первомайски улицагIа — ши цIа, 200 моттиг йола берий беш, 140 моттиг йола берий комбинат.

Иштта шоай еча йоакхоина жоп а луш завода машинашъераша дош деннад пятилетка чакхйоалача хана маьхала йоакхка продукци 20 процент дукхагIа хилийта.

«Ирсега бодача новкъа» яхаш корта а болаш я тха штате воацача корреспондента Я. Цуева язъяь корреспонденци. Цу тIа автора дувц Ермоловски элеватора, птицефабрика, леспромхоза, совхоза, ДОК-а къахьегамхоша КПСС XXVI съезда решенеш чIоагIа къоабалъя тIанйца хиларах.

Дика къахьегама совгIат кийчдаь накъабаьхар совхоза механизатораш коммунистий форума. Гурахьа дIа мел дийнача ялата подкормка йир, хьажкIаш дIаювргйолча кхашка органически удобренеш тайсар, дика кийчо йир бIаьстенна. Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар № 1 йолча шурий - товарни ферма Абдулазиев Султан керте латтача бригадо. Съезд хьеллача денга кхачалехьа шин бетта план кхоачашйир цо.

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу дика дIадоладаьча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша ухк шера 23 февралега кхачалехьа планал совгIа эзар тонн «Iаьржа дошув» дакха декхараш тIанйца хинача, цар цу дезача цIейга кхачалехьа даьккхар 2100 тонн мехкдаьтта, яхаш язду пенсионера А. Тищенкос. Духхьал планал совгIа продукци маьхала яккхарах ухк шера хьалхарча бетта заданел совгIа баь пайда 23 эзар сом да. Парте XXVI съезда решенеш чIоагIа мутIахьа болаш тIанйцача мехкдаьттахоша кхы а шоай хьинар айдаь къахьег ухк март бетта.

«Грозэнерго» оператора Х. Сурудинаша язду шоай энергетически управленерча цхьайолча предприятеша доахача къахьегама толамех. ШоллагIча Теплоэлектроцентрала энергетикаша тIехкхоачашъяьй электроэнерги йоахьала энергии яккхарел из дIалхийтарен шин бетта план. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар яьккхай ши миллион 585 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 3,8 эзар гигакалорий йоахьала энерги.

Уж толамаш доахача хьинаре къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латташ ба электромонтераш Г. Лосев, А. Бажков, электрослесарь-приборист Ю. Степанченко, кхыбараш.

«МЕХКДАЬТТА» — РЕСПУБЛИКА ПРОБЛЕМАШ

Хьалха деъа мехкдаьтта доахаш йолча моттигашка кийсйнча боарам лок ца баллийтарах дохихал де йиш йолаш хьайоагIача Башкире хIара шера 40 миллион тонн мехкдаьтта тола итт шу совгIа ха я. Из мейка доаисача дерригача мехкдаьттах борхI процент гаргга да. Цул совгIа, из керттерча потребителашта — Урала, Поволжья промышленни районашта, СССР европейски центра гаьна доацаш е да. Эзар километр йола трубопровод йийларга кхьера лаьрхIача миллиард сом ахча дIадодила хайча; из чIогIа лоархIаме да.

Специалисташта мехкдаьттахошта хетачох, Башкире торойаш я дIазойодача хана хIанзчул кIезигагIа доацаш мехкдаьтта даха. Мишта вIаштIехьдаргда из? ХьалхарчагIа — мехкдаьтта доалмача тIоалашта воздействи яра керда методаш шерра юкъейхалхьарда. Цу даькъе укхаза йоакха опыт Iоалай: советски мехкдаьтта промышленноста тахан технологически закон а хиина дIаэттачох дукхагIа дар йоккхача масштабашка эттара хьалха Башкире токхаш хинад. Из ала йиш я турбобурах, электробурах, вышкаш хьалъеча индустриальни методах, парафин тIаюжаргйоалаш къовсам лоаттабара йолча способах, промыслови автоматиках, дукхача кхычох.

Мехкдаьтта даккхара стабилизаци яь хуле а, республика промышленни структуре ухк тIеххьарча итташ шерашка хоадамболла хувцамаш а хургда: кIезигагIурга доагора - энергетически а доаккхаш йолча а отраслей дакъа, алсамъяргья мехкдаьттахиме, машиностроене, халкъа эша товараш арахецача отраслей продукци (масала, хьагача промышленноста продукце арахецара боарам шозза совгIа айдургба). Доагор, даьтташ, мехкдаьтта ккыйола продукташ, кальцинированни а каустически а содаш арахецара Башкире хIанз а я СССР-а центр. Укхаза хьалъяьй синтетически спирт, бальшгIаш зорая химически средствош, синтетически кIувнаши научуни арахеца ниа бола предприятеш.

«1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIайоалаяра керттера достамаш», яхача партийни документ тIа лерхI хиннен мехкдаьтта химен дегIаахара темпаш сихъе. БIарча индустри дегIаяхачул сихагIа дегIаяхаргда уж доакъош. Фу хургда цох Башкирена? Хьалхарча аргIанна цу доакъошна хургда дика хувцамаш. ХIанз дукхача предприятешна бийдала цIенъяь продукташ хьалха вIаштIехьа ца далаш бахьан долаш, арахецаш яр кийчъяьлаа продукци а йоацаш ахфабрикатеш я, хIаьта цо, хоам ма хиллера, кIезигагIа пайда лу.

Цхьаькха цхьа гIулакх а да промышленноста структурни хувцамаш даьва даргдоацаш. 4 миллион саг ваха Башкире — Российски Федерацена чуйоагIача 16 автономни республиках эттара йоккхагIьар. Наьха дукхалга диллача из Россе йоккхача промышленни 5 областал мара тIехьайнсац, мехка кхыча районашка сеццна доацаш, укхаза болх хьабе шортта нах ба. Цудукха укхаза бакъалъа да машиностроени, приборостроени, электротехнически а электронни а промышленность, кхыдараш санна дола дукха болхлой кулгаш эша доакъош дегIахийлача.

Экономически перспективаш юецача хана дидданийта йиш яц Башкире мехкдаьтта а доацаш, кхы а руакъа долга. Россе автономни республикашкен областашкен юкъе юрта боахама валови продукци арахецара йиъ-легIа моттиг дIалоац цо. Хоттам аьттув болаш хиннача шера укхаларча колхозашен совхозашен паччахьалкхента доккха ялат тоъаргдар Башкире миссел нах баха 6—7 область кхаба а. Цул совгIа, ерригсоюзни рынке цо дIаухийт дулх, шура, даьтта, коартолаш, кхыйола продукташ.

Нордача ухк шера плано лерхI кхачаш продукташна нах Iалашбара ерригсоюзни кхачаш фонд хьалра республикани областийн бехктокхам айбе.

Валерий ПАСТУШЕНКО,
Башкирски АССР Госплана председатель.

ДОЗАНАЛ ДЕХЬАРА

Шоай милитаристски гIуллакхаш чакхдахара США-и НАТО-и военщино Малхбузенгермански территорех пайда эца гIертаро, боарам боцаш дукха гераш Iоаде, кхоккхам кIаьдбера духьале е, бедлестие воинствующей тIена кийчонга дукха дIалхийта гIертаро чIоагIа сагото ийт Iаьдатешкара мехка бахача наьха вахара лоархIам болча проблемашта дукхагIа тервам тIебалийтар дIадехаш болча ФРГ бахача нахага.

Висбадене къонача демонстрантий лозунга тIа (сурта тIа) дIадех натовски ракеташ дукхагIа хилийта ца а гIерташ хьехархой дукхагIа хилийтар. ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МА ХИЛИЙТА ЯДЕРНИ КАТАСТРОФА

Ядерни герай даькъе сих ма ле, яхаш США-и кхыдола малхбузера мехкаши чIоагIа тIа а хьехаш Советски Союзо хаддаиза хьалхадоах: ядерни тIом хьоабертба яха кхерам тIа а латташ дуней тIара халкъаш дахаргдола хьал хилийта йиш йоацилга. Цу тайпара тIом ца хилийтара наха хоаш хила деза цун тIехьале мел кхераме я. Гой цудухьа КПСС XXVI съездо Л. И. Брежнева дIахайкаьча, ерригача континенташ тIа хIанз чIоагIа ювцаш йолча арахьарча политика кердача инициативай компленсе лоархIаме моттиг дIалоац ядерни катастрофа хилийта йиш йоацилга хьахьонхаш хургйола дунен халкъашта юкъера авторитетни комитет вIашагIйоллара хьакъехьарча предложене. Комитета чубоагIаш хила йиш я тайп - тайпарча мехкашкара цIе хоза бола Iилмахой.

Советски предложени актуальни хилар бакъду шеррача общественносто. Цу даькъе бокихагIбарех болча Iилмахоша а из хьинаре хьаллоацаш хиларо. Iилмаи наха, цу даькъе медикаш — эттара хьахетамегIа йолча професси викалаш а болаш, тIехь-тIехьагIа чIоагIагIа шоай оаз айю ядерни тIема кхераман цун тIехьаленин адамлеи терказ тIаберзабе гIерташ. «Социальни бехктокхам бахьан долаш къовсам лоаттабеш ба лораш» яхача лоархIаш йолча американски общественни организаце президент йолча Хеле Колдикотта чIоагIа мах баьб советски предложенеш, масала, дунен халкъашта юкъера авторитетни комитет вIашагIйоллара идея боккха лоархIам болаш хилар белгал а доаккхаш. Из чIоагIа доатийша я предложени кхоачашъяр ядерни тIема кхерамах адамле кIалхарьяккхара тIадерзадаь дола тайп - тайпарча мехкашкарча хьакъйи кизаш вIашагIтохара позитивни лоархIам болаш хургхиларах.

Цу тайпара уйла йолаш ба дуккхача кхыча мехкашкара Iилмахой а.

Ядерни конфликт хилча медицински даькъе хила тарлуча тIехьаленин проблемаш ювцаш я ухк деношка США чекхйоаккхаш йола, советски медицина цIи хеза болча делегаций делегацеца а цун балха юкъе даькъа доацаш йола дунен халкъашта юкъера конференци.

Доазол дехьарча испайноэ беча хоамах хIанз ухк сахьате Iоабаь бола ядерни ниэ планета тIа садоаллаш мел дола хIама 15-аза дийна дIаданкха кхоачам хиллаал ба. «Адамлен исторе чухь эттара хьалха, — белгалдаьккхад американски сенатора Г. Хемфре, — цхьан тIехьенга физически торо кхаьчай хьалха хьадаьр, хIанз долаш дар, хургдар хIаланде йиш йолаш...». Iилмахоша хьалхадоах, Iилма-технически дегIаехар сов ме доал дукха нах хIалакбеш йола керда средствош, кхыметтел ядерни гераал чIоагIагIа низ болаш яраш а, хьахила йиш йолга. Дукхача Iилмахоша йиза бокъо я йолаш лоархI хIанзарча этике гераш Iоадар — цунах доалача зуламашка диллача — тIемаш шоаш хиннатул тIехьагIа хургдолчох ниисса. Цар белгалйоах, гераш Iоадеча хана цхьаккха хьабала пайда а боацаш дIаухийта материальни наьхен ресурсаш.

Iилмахоша къаьхта кхетаду ядерни тIом хинначул тIехьагIа хургдола зулам. Гой цудухьа тIехь - тIехьагIа царех дукхагIбараш тIом ца хилийтарал лоархIамегIа, хьаькъалегIа низь адамлена боацилга лоархIаш ба. Цу гIулакха дола дIоагIа хьахьонх дуном тIа тIехь - тIехьагIа шерагIа хьаллоацаш йолча кердача советски инициативана.

МАЛХБУЗЕН ЕВРОПА КХЕРАШ Я

Политически обозревателий терпам тIазар ухк деношка Страсбурга (Франце) районе Фреже президента В. Жискар д' Эстэни ФРГ федеральни канцлера Г. Шмидтаи юкъе, цига иштта даькъа лоацаш шина а мехка кхыча мехкашкарча гIулакхий министраш а болаш, хиннача вIашагIкхетаро.

ВIашагIкхетара итогех йола коммюнике кепатеха араяьккхавар. Франс Пресс агентства деча хоамех, цига дийцад, масала, Малхбалени Малхбузенни юкъера гIуланхйи сиира дола лоархIаме дешаш, къаьстта дукха за йоацаш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева дукхача мехкий паччахьалкхенашкен правительствашкен керте латтарешка яхьайтача, КПСС XXVI съездо йийцача Советски Союза арахьарча политика лоархIамегIа йолча предложенашта терпам тIебохийташ йолча послашешка хьалха дола дешаш. Цунна дола цхьаьнха цхьа тешал да машар чIоагIбара, гераш Iоадеча юхатохара тIаерзаь йола керда советски инициативаш дерригача дунен тIа чIоагIа беталка ювцаш хилар.

Франко - малхбузенгермански вIашагIкхетар хьалхагIе де лаьрхIа хиннедац. Кепайозоно яхачох из вIашагIкхетар хиннад цул шин мехкан США-нел юкъера гIулакхаш вIашш тарлуш доацаш хилар бахьан долаш. Малхбузен Европерча йоккхагIъярех йолча шин паччахьалкхении США-и уйлаш вIашъайоагIаш яц лоархIамегIа дарех долча дешашта — социалистически мехкашцарча гIуллакхий хьакъехьарча, эттара хьалха кхоккхам кIаьдбара политика дахаря хьакъехьарча, хIаьта иштта хьалдача боараме къамий-корта мукъален болама доагIарий а хьакъехьарча дешашта. Малхбузен Европе ухаьра баьнна хьеж кердача американски администраце лела беча паччахьалкхенашта юкъерча конфронтацеген «шийIлача тIема» кхиннат юхадийнъерген дугача арахьарча политика наькъага.

Хоаш да, ухк шера февраде Парижe дакхерча боарама хиннача франко - малхбузенгермански вIашагIкхетаре ширна а мелко кердача американски правительствоца цар цхьана леладу гIулакхаш «шоллагIа тайпара дале а шоаш эсалагIа лоархIаш, тIема совлеиш лехара раьза хилар юкъедоацаш хургда» аьнна дIахайкадаьта. ХIаьта хIанз, Страсбурга районе вIашагIкхетара итогех баьча Франс Пресса хоама тIа йоах, Франсен ФРГ-ен Рейгана администраце хIанзаре политика «шоагIа баькъахьара яр» санна лаьрхIай, цхьабакъда тамаш я цу тайпара из лархIарах юкъе латта барт эгIар тоадара гIойле хуле. Иштта, «Котидьен де Пари» яхача газето яздетох, дIа-юха къамаьлаш деча хана «канцлера Шмидта бакъдир Малхбоален Европа хьакъехьа хьалхара яр санна политика лелае гIерташ Бонн хилар, хардакъа лаьрхIар Советски Союза тIех тIема совле шоай хилийта США гIертар».

Малхбузен Европа мехкашта шоай опытах гучадаьнна ахоккам кIаьдбара политика шоашка совлеяш кхоачийтаргхилар, хIаьта американски администраце империски уйлашта дIатIадаха уж раьза хуле тамаш а я. Из бакъду иштта «къаьарча континента» халкъаш советски инициативашца, машара прогресси бахьан долаш цхьана гIулакхаш леладара долча тIахьехамашца чIоагIа хьашт долаш хиларо.

ГУЧЧАХЬА ХЬАЛЛОАЦ [illegible]

Ше «раьза йоацача» суверенни мехкаштей халкъаштен духьалара тайцача балха акхеш шерлъяй Вашингтоно. ХIанз американски империализма юхь тIалхьожаьй Ангола халкъа строина. Американски непайволоно беча хоамах, Рейгана правительствас Анголерча мятежникий группировкаи новкъостал делга юха дIадоладе аьнна предложени оттаьй конгрессе. Дувцар да УНИТА тайпарча ангольски группировкаех йолча бандашта финансировани ярак гераш лоаттадаран гуччахьара «официальни статусе» оттаяра хьакъехьа. Къулба - африкански оаснстий тIема базашкара Намибе шоай гIулакхаш леладеш йолча цу бандаша Ангола Халкъа Республика доазол йистошкарча районашка бахача наха юкъе терроризм лелаю, боаха а боах, боа а бу машаре баха нах, ангольски лаьтта дивеосеш ю, дIайийна хIамаш хIалакъю, дохаду тIаьш, машинаькъаш.

Массехк ди хьалха мара КIайча цIено президента цIерагIа мукIарло даьдац хьоабаиза болча Афганистана Демократически Республикана духьаларча тIема юкъе дакъа лоацаш США хилара. Эй-би-си яхача телевизионни компане корреспондента хаттарэ жоп луш президента Рейгана массаненка хоаш хьакхайкадаьд Пакистанех Иранех территорещ тIара хьаьчуухача афгански контрреволюционерий бандаш дIахо йодача хана а американски гераца кийчъе лерхIаш хилар. Хоаш да, американски долларехи китайски юанехи Афганистана доазонел арахьа вIашагIъеттIаш, Iомаеш, кийчъеш йолча антиафгански цу бандитски формированешца Анголе УНИТА группировка марионеткаша лелаерел кIезигагIа йоацача къизача методегIа ДРА нах боабеш, вулламаш деш хилар.

Иштта белгалданкха доагIа шийн халкъа духьала тIом беш йолча Сальвадора режимана тIемен экономически новкъостал дер а Чилера Пиночета къиза режим, Гондурасен Гватемаларен реакционни режимаш хьаллоацар а США йолга. Кхы дIахо яхьа езаш йий из список? Иштта а гуш да: «вьетнамски синдром» оалачох Вашингтон мукъаьлийнай, хIаьта тахан цунна дагадоаллар кхы а агрессивнегIа хулаш доагIа.

Цу дерригенашка хьежача гуш да «дунен халкъашта юкъерча терроризмаца къовсам лоаттабе беза» яхаш хабараш дувцача Вашингтоно ше шийн гIулакхаш хьагучадоалаш хилар. Гуш ма дий бокъонца болча дунен халкъашта юкъерча террористаца гуччахьера бувзамаш цо леладелга. ХIаьта цу хана эттара чIоагIагIа эхь дайнача тайпара дунен халкъашта юкъерча терроризмаца ца а лоаттабеш къамий - кортамукъален болама духьала, «дунен халкъашта юкъера терроризм» аьнна цунах цIи а тилла, бокъонца бола тIом хьовбабьь цо.

Селхан — Вьетнам, тахан — Сальвадор, Афганистан, Ангола... Цул тIехьагIа хургдар малагIа да? — иштта хаттараш ду эгIаз дахача дунен халкъашта.

И. ЛАПИЦКИЙ,
В. МАЛЫШЕВ,
А. КАНИЩЕВ.
(ТАСС).

Дунен общественноста теркама юкъетте

МАШАРА СЪЕЗД

КПСС XXVI-ча съезда новкъоста Брежнева яь Отчетни доклад — дерригача дунена бокха лоархIам бола принципиальни а дог айдеш а дола документ, — аьлар АПН корреспондентага съезде хинача Инде Коммунистически парте Къаман совета Генеральни секретара Р. Рао. — Цу тIа юкц нах шоаш боабеш дола гера Iоаделга кхасоцадара, дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара, кхоккам кIаьдбара гIулакх кIоаргдара тIаерзаьь хоадамболла Европера предложенеш, уж шено а йоацаш хьаллоацаргъя дог цIена мел болча наха. ТIема низаца къамаьл де безам болча американски президента Рейгана юкъарешта уж вIалла тара а яц.

Азиатски мехкара граждански ое хиларех тарра белгал ца даьккхача Iелаш со советско-китайски гIулакхаш тоадара юха а кердаьха предложенеш вежараша шоаш боабеш бола краио-арански тIом соцабе аьнна дань кхайкарали. Сона хетачох, тха региона мехкашка бахача нахен прогрессивни йолча режимашен хьаллоацаргья Афганистанаца дувзадена дола дешаш Персидски залива кхерамзлен дешаца дувзаш дувца, СССР кийча я, аьнна новкъоста Брежнева еша предложенеш а.

СССР-ан Индеен юкъера гIулакхаш дувцача хана Индена гIулакхаш леладелга дIахо йодача хана а советски арахьарча политика лоархIамеча лостамах цаI хургба яха новкъоста Л. И. Брежнева дешаш боккхача безамца тIаэц индийцаша. Дунен халкъашта юкъерча арене СССР-ен Индеи цхьана къахьег дерригача дунен тIа машар хилийтара, колониализм, расизм, фашизм цIейъяь дIаяьккхар санна дола дика гIулакхаш чакхдахара. Дунен халкъашта юкъерча проблемай ерригача спектре шо машара новкъцена тIехьа хилар Советски Союзо юха а чIоагIагIа аларо, вай шин халкъо цхьана гIулакхаш леладелга дегIадоалдара тIаберзабаьча наькъо — дерриге а кхы а дукхагIа чIоагIдерда вай доттагIал.

ХIанз къамаш - кортамукъале яккхара бола болами терроризм цаI я ала гIерт империалисташ. Къам мукъадаккхара тIехьа къовсам лоаттабеш мел долча демократически революционни низашка тIанаца из харц дар. Укхазъ дагадоханза делац новкъоста Л. И. Брежнева аьнна е дешаш: «Тхо духьала да революцена экспорт яра, цхьабакъда, тхо раьза дац контрреволюцена экспорт яра».

Мишта лерхIа ала Индийски океане США «вахара хьаштане» яха политика, из бахьан а доахаш региона мехкашта доал де гIертилга? Цун маIан дика дов Азе. Цудухьа азиатски халкъаша лакха мах бу Индийски океанан Къулба-Малхбузехьарча Алея машара зона хьаяр духьа СССР леладеча гIулакха. Цу наькъа тешшаме тIехьа хилар юха а белгалдаьккхар укхаза Москве новкъоста Брежнева.

Экономически социальни даькъе Советски Союза кхорагIдьнарашна цхьана дола кхоачамбоацараш а белгалдоахача доклада цу даькъо хьахьокх советски халкъо шин чура проблемаш а мел тешаме къестаю. Це гучадовлах реакционни империалистически прессо мел дувцар харцдолга, хьахьокх социализм балхаолено, инфляце, коррупце тоIаьча дунен капиталистически системал тIех йола.

КПСС XXVI съездо шено а йоацаш чIоагIъергья машара гера дIадаккхара, социальни прогресса тIехьа долча [illegible] позици.

(АПН).

ДЕРРИГА А САГА ДУХЬА

Канада вахарцо хиларах терре, ма дарра аьлча, дунен шин системана керте латтача державашта юкъе ва со. Къулбехьа Канада доазув да США-ца, къулбаседера цун лоалахо я Советски Союз. Цу гIулакхо, са безам бале а беце а, хаддаиза диста уттаву со буьцача кхаь мехкара вахара хьалаш. Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо болх беча делошна сона къаьстта дика бIаргагора цу паччахьалкхенашкарча халкъий вахаре геттара йоккха, принципиальни башхалонаш. Отчетни доклада тIа Леонид Ильич Брежнева аьлар: «Советски вахара хьиэсапа эггара белгалагIа йолча башхалонех цаI потребление общественни фондашкара нахага кхоача рузкъа тIа-тIа алсамдувлаш хилар. Пхе шера кхоалагIа дакъа миссел дар тIакхийттад цунна. ХIаьта алхха уж цхьан шера из дIакхоачаргда 121,5 миллиард сомага. Из — Iалашмате доккха рузкъа. Из дIадохийт къахьегамхой вахара хьалаш тоадарга, цар укхацIено лораярга, дешарга, берашта кхетам беларга, социальни Iалашонги культурагех. ХIаьта из эффективно, наха чIоагIа пайдана хургдолаш дIадахийта деза». Массале а кхетаду е США а, е Канаде а цу тайпара гIулакх хила йиш йоацилга.

ХIаьта юрта боахам дегIахувлара йола Iалашмате йоккха программа! ЦхьайтталагIча пятилетке лерхI юкъера лаьрхIача шера 238—243 миллион тонн ялат даккха, укхаза къаьстта теркалду доакъяра ялата культураш кхеелга. Мехкара юрта боахам тоабара плано белгалъяьхача ерригача мероприятеша халкъа хьал-торо тоаергья, эттара хьалха юртарча къахьегамхой яр а тоаеш.

Тха фермерий вахар хIара шера тIа-тIа халагIа хулаш доагIа. Энергена сихбенна мах Iотабеттаги хиларца дувзадена тIа-тIа езагIа хул удобренеш а, хIаьта уж ца хилча лакха хьувгьам а хьалкхеба йиш яц, езлуш йоагIа транспорт а. Из а деза дуъ хиле канадцашта кач дода. Монополей расчеташна кхетадеш ма хиллара, потребителa йоакхо ела юкъе дагIац. Потребитель хиларга хьежжа сона сайна чIоагIа хоалу тхоай вахара халонаш, теша хала долаш Iотабеттала маьхаш. Ше ма дарра аьлча, дерриге а деза деннад. Кхыметтел боаибе кIадаех яь изделеш а хала корайоагIа, роскошь а хиина дIаотташ латт. Мерех тьекка йоалакх миссел мара йоккха йоацача пхьегIаш юлача элементарни йолча боамбе губках а 3 доллари 75 центи доаккх. Хьалха цу маьхах эца йиш яр доккха дика кулгах хьекка гата. Миллионаш болча Къулбаседа Америке бахача наха кхом бар духьа кофе ца а мелаш, чай мел. Бакъда, чаь мах а сихха беълуш боагIа.

Хетарехьа, болат лоаладара СССР-и Канадеи шоайла кийсйнча сай мохи бахьанце са цIийвала ца веваш из цаI мара дац. Болат даккхара шо США-л хьалха даьнхад. ХIанз оаш шоашта хьалхашка уттаду декхараш да тIех дикал йола болат арахецара а США-л хьалха доалилга а. Массехк шу хьалха канадски болат лоаладу промышленность а йолсенный дукхагIча даькъе дикал лакха йола болаташ арахеца.

Цу тIа, хаьахете а, Канадеи СССР-ен экономически дешаш къестаделга цхьатерра хилара чакхдоал. ВIашагI кхийттача Штаташкен кхыча капиталистически мехкашкен санна, тха мехка а эггаре халагIа йолча проблемех цаI я наха тIабоагIа пайда чIоагIа лохбалар а цунга хьежжа кIалаш ийе торо ца хилар а. Цу тайпара дола гIулакх оттара бахьан да инфляцин производства кризиски хьал долаш хилар. Цахоаш хинна хIама дац 1981 шера 5 январе арадаьннача «Ю. С. Ньюс энд Уорлд рипорт» яхача американски журнала номер тIа ухх тайпара хаттар оттадер: «Экономически лаьгIлуга дIа а даьккха, мехка экономика дегIаухилга мишта Iалашдергда?» Цу хаттара жоп лац журнало. Нах чубаха фусамаш хьалъелга кIоарга кризиски хьал долаш да тхо. Советски нах-и кхы а миллионаш керда квартираш [illegible]лье дага ма бий.

Капитализма хьалашка профсоюзаш ялац шоай берриге низ предпринимателашцен правительствацен къовсам лоаттабара тIа ца бахийтача. ХIаьта Советски Союзе пхе шера планаш чакхйоахача вот гIортола а юкъарча гIулакха цар болча боккхача бехктокхамахи социалистически экономикана управлени еча дакъа лацарахи.

Деррига а сага духьа, деррига а сага хьал-тоаран духьа — Советски паччахьалкхен из кийь юха а чIоагIйир КПСС XXVI съездо.

Дайсон КАРТЕР,
канадски публицист.
(АПН).

Грейвенхерст.

№ 5 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьяьккхай КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропаганди агитацен отдела «Агитатора блокнот» яхача журнала аргIанара номер. Цу тIа кепатехай «Ленинеки байракхаца — коммунизмага» аьнна керте гIолла даь йоазув а долаш йола «Правда» передовой статья.

Журнала тIа я «Грознефть» объединене коллективана Ленина орден ена шовзткъе итт шу дизара хетаь исторически Iилмай кандидата Г. А. Ерещенко статья.

«Деза денош» яхача рубрикана кIал кепатехай геолога Ленина хетаь «Кердадер даим лехаш барех» яха КПСС обкома инструктора В. И. Евглевско статья.

«Лермонтовский» совхоза механизированни отряда бригадира, агитатора Л. Захева «Сакъердаме яр беседа» яхача корреспонденце тIа ма дарра дувц шийн коллектива балхах, сакъердамеза беседаша къахьегаме дика толамаш дахара шийн новкъосташта гIо динга ду.

«Дунен халкъашта юкъерча хьалаш» яхача рубрикана кIал кепатеха я «Капитала вессел ден» яха А. Репина статья.

Парфюмере кердадар

ХОЗА ХЬАЖ ЙОАГІА ВОРХІ БІАЬ ФАНТАЗИ

ХІара шера вай мехка арахец 700 тайпара 600 миллион флакон гергга духи одеколони.

Парфюмере гоьзал наха йоьза геттара дукха ха я. Вай зама хьатІанхача дукхха хьалха кхалнаха лоабатех яьча флакончика чу а детта, шоайца леладеш хиннад хоза хьаж йоагІа дахтта — аравийски амбра, ливански ладан, мирра, фимиам... Къаьнарча Риме тайп-тайпара хоза хьаж йоагІа составаш доцол езагІа лоархІаш хиннай. Ароматически веществаш хьекхара лаьрхІа оттаь ритуал хиннай.

Ароматически смесаш спиртаца вІашагІа а ийя, нхьча бесса аьлча духи одеколони, эггара хьалха Франце инайчдаьд XVII бІаьшере чакхйоалаш. Россе хьадаь даймехка духи XIX бІаьрашене арадаьннад.

Духи хьаделга — къайле. Ханахьа дІа а ца йоалаш, хоза йоагІа хьаж лохилга — бетта а цкъайолча хана шерашка а чІоагІа къахьега дезаш дола гІуллих: цхьайолча парфюмерни йолча композицех бІаьнпега дІанхоачаш тайп-тайпара компоненташ йоахк. Парфюмер шс хьекхоллаше а чІоагІа хьаж кхеташ, хоза дар харжа ховш, кІезиг-дукха хувцаенна а хьаж хувцаелча из къоасталуш хила веза. Парфюмера азбука тайп-тайпарча 300—350 хьажах ма латтий — иштта дукха натуральни а синтетически а хоза хьаж йоагІа веществаш эш керда духи хьадера.

Мода, ховш ма хиллара, массанахьа кховчаш я. Из духена а довгІа. Цхьайолча хана кхалнах тІера бе дукхазча хана дІа а ца йоалаш, чІоаггІа хьаж йоагІаш долчарна, тІаккха безам отт аьзай хьаж йоагІачарге, хІаьта из хьаж а хул вІалла дага йоацар — праш, дахтан, сомий. Вай деношка лерттІа йолча кхалсаго тІадувхадеш дола барзкъа кхеташ йоаца хаьдда стиль йолаш да, иштта я косметика а духеш а. Модо чулоац цхьалха а товш а дар, цудухьа тахан дукхагІа кьердаш долча духей кІезиг-дукха ховхача баьций яр а кхеташ зизай хьаж йолаш да.

Цхьайолча кхалсаго шийна дукха дезадеииа духи дукхача шерашка леладу. Ах бІаь шера хувца ца луш, хьалхле лелаеш хьадоагІа «Красная Москва» яха духи. Брюсселе хиннача Дерригдуйнен выставке Гран при яьккха дола из духи вайцига лаьрхІа а ца Іеш, дуней дукхача мехкашка а лоархІаш да.

Бакъда, хІаране моллагІча хІаманца бола чам шийлай ба. ХІаьта арахецача тайп-тайпара хоза хьаж йоагІача продукце геттара чІоагІа ца кьердаш болчоа а тоам бергба. Кхалнаха боагІаш бола мах баьб «Русская красавица» яхача кердача духе, из дукха ха йоацаш хьадаьд «Новая заря» яхача геттара йоккхача московски фабрике. Духе автора парфюмера Валентина Рыжовас хьаьпй роза, жасмина, ландыша, флердоранжа хьаж йоагІа эизай - фантазийни лостам бола композиция. Художника - дизайнера Марианна Медника геттара хоза йола флаконаш яьй, уж нелага диллача нокошпина тара я — хьалха эрсий мехкарашта керта тІа гулаяьча хІаманна.

«Дзинтарс» яхача латвийски производственни объединене 75 тайпара духии одеколони арахец, царех дукха дараш наха чІоагІа хоатташ да. 60 тайпара йола объединене продукци 15 мехка дІаухийт, цу даьнъе Франци а Итали а йолаш. Царна юкъе да — сарраха а цхьа торжествения гІулахх хилча а тохаш дола «Колдунья» яха духи, цІена а нІаьдга а хьаж йоагІа «Кокетка», «Шарм», «Соло».

ХІара йоккха йолча парфюмерни предприяте (уж мехка иттанел совгІа я) шоай традицеш, шоай школа я. ХІара шера тикашка доахаш хул 20—30 керда арадаьнна тайп-тайпара хьаж йоагІа духеш. Бакъда, рынка анализ йича хьахьокх из а тоъам болаш доацилга — уж хадаелеш чІоагІа хоатташ я. Цудухьа продукце керттерча поставщикна — «Союзпарфюмерпром» яхача еррнгсоюзни объединене хаддаза дукхагІа арахец массанега а дІанхоачаргйола тайп - тайпара продукци.

ХІанзара парфюмери — иш бола индустри, цо пайда эц химена, биологена, физикана, эстетикана тІеххьара кергІа мел даьншчох. Духи хьадеча парфюмерашна дІаухийт баьцовгІаех а садоаллача хІамаех а хьехина хоза хьаж йоагІа натуральни веществаш (роза, лаванда, фенхел, мята, амбра, мускус), иштта пайда эц искусственни йолча ароматически веществаех а.

Хоза хьаж йоагІача искусственни а натуральни а йолча веществай Еррнгсоюзни Іилман - тохкама институто хьаьйй дефицитни йолча Іалама хьоанала а баьцовгІай даьтташта а метте дІаахийта мегаргйола синтетически яраш. Цул совгІа, вІашагІтехай Іаламе цу тайпара хьаж йоаца 140 гергга къаьст-къаьста йола веществаш а, цу гІулакхо дикка шеръяьй парфюмере торонаш, дукхагІа я цун хоза хьаж йоагІа полигра.

Хоза хьаж йоагІа синтетически хьа мел яь веществаш медицински чІоагІа тохк, цул тІехьагІа мара цар массове производство дІайолалац. На болх чакхбоаккхаш я Калугера синтетически хоза хьаж йоагІача веществай комбинат. Европе эггара йоккхагІчарех йолча цу предприяте вай ерригача парфюмерни фабрикашта бийдалча Іалашо ю, хоза хьаж йоагІа веществаш доалол дехьа дІаухийт.

Елена ПЕРЧЕНОК,
АПН корреспондент.

БЕЛОРУССКИ ССР. Инструмент дика ярье, эшача предмета полировани е, листагІа йола металл хоададе ховкъостал ду кулга говзал йолча наха «Электродвигатель» яхача могилевски заводо арахецаш йолча «Говза кулгаш» яхача комплекто. Цу предприяте чІоагІа теркам тІабохийт болеча наха эша товараш арахецара. Уж шера «Говза кулгаш» яха комплекташ соахкарчул пхи зазар дукхагІа арахецаргья.

СУРТА ТІА: «Говза кулгаш» яха комплекташ хьаю конвейер.

Н. ЖЕЛУДОВИЧА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОТТАГІИЙ ВІАШАГІКХЕТАР

КПСС XXVI съездо белх бечу деношка «Сунжанефть» НГДУ техника ЦІагІа вовзаш волча гІалгІай яздархочо А. Х. Бокова яздаьча «Седкъашта юкъе седкъа» яхача книжках лаьца читательски конференци хилар.

Конференци хьайнйллар парткоме секретара В. Ф. Власова. Цо бокхача безамца дийцар авторах, романа сюжетах, керттерча турпалий прототипех. Цул тІехьагІа общества председателя Д. И. Иванова конференце доакъошхошта дийцар яздархочун кхоллама наьках, белгалъяьхар А. Х. Бокова мел язъяь произведенеш.

Конференце къамаьл дир хьехархочо З. К. Булгаковас, технически отдела начальника Н. Н. Батрова, болхлочо Н. Г. Гагиевас, управлене начальника Д. Г. Коршакова, кхычар. Цар массане а дийцар романа тІа яьттув болаш яздаьр, белгалдаьхар шоашта хета кхоачамбоацараш. Масала, Д. Г. Коршакова аьлар: «Роман дика яздаьд. Цун керттера турпал — С. Темирханов сона атта вайзар. Уж гІулакхаш доахкаш ва Малгобекски УБР начальник, са коллега С. Темираев. Романа тІа юаца проблемаш мехкидаьттахошта чІоагІа хьаштдолаш а дага йоахкаш а я».

Бакъда, цу конференце дакъа лоацаш хиннача дукхача наха белгалдаьккхар романе дола цхьадола кхоачамбоацараш а. Масала, дизза дика дилла дац паркома секретара Даудова сурт-сибат, йолча бесса хьаьвенхаш технически деталаш, гучабаьккха бац УБР производствешни болх, дизза дац романа цхьаболча турпалий сурт-сибаташ. Уж а кхьдола а кхоачамбоацараш дІадоахе, дешаш аттагІеа, дешарий безам тІеозаш, биза бола турпалаш болаш роман хургда цох.

Конференцешн вІашгІехьъяьккхачарна баркал а оалаш къамаьл даьча романа автора А. Х. Бокова белгалдаьккхар, роман юха арадоалаш укхаза мел дийна кхоачамбоацарех дІадоахаргда аз, аьнна. ХІеча аьлча, уж массадар аз айса а кхетадеш доландаь.

Д. ИВАНОВ.
«Сунжанефть» НГДУ инженер.

ЕРЕВАН. Сийрда бесаш долаш бераш а бокхагІбарашта а хоза товш барзкъаш хьаду Советашенски трикотажни производственни объединене. Мехка итташ йолча районашка дІаухийт уж. Советашенски объединени — отрасле хьалхалаттар я. Хаша хьалха кхоачашъяьй итталгІча пятилетка задани. ХІаьта задане тІьо миллион сом совгІа кхы тІа продукци арахийцай.

СУРТА ТІА: берий барзкъай керда моделаш.

А. БАДАЛЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьинаре дакъа лаьцад

Чакхъяьнна Грозненски районерча дешархой производствени бригадай слет.

Соахка пхелагІча къахьегама четверте Грозненски районерча дешархоша республике котало яьккхар. Царна елар комсомола обкома ЦІе байракх.

ДикагІчарна юкъе я Петропавловски юкъерча школа бригадо, республике эггара дикагІчарех лоархІаш я Ильиновски школьни лесничество. Дарбан баьцаш гулъяра Нохч - ГІалгІайчене хьалхара моттиг церга я, хІаьта Российски Федераце — кхоалагІьар. Толстов-Юртарча юкъерча школа бригадо соахка вагІахьалкхсига дехкад 120 центнер боабаппа дулх. Кхашка а хьинаре къахьийгад районерча школай бригадаша.

Л. ШУЛЯР.

ФЕСТИВАЛЬ ЧАКХЪЯЬННАЙ

ДІадахача кІирандийнахьа чакхъяьлар КПСС XXVI съезда хетаць «Даьхе, хьа сийна илли оал оаха» яхача девизах йола политически иллей республикански телевизионни фестиваль.

Конкурсе дакъа лоацаш яр республика 27 коллектив. 13 коллективна а солиста а лауреата цІераш елар. Эггара дикагІа лаьрхІар Новый-Юртовски район. Иштта, лауреаташ хилар уйхазарча РДК маІача наьхен кхалнаьхен вокальни группех и Саьсанара юрта культуре ЦІен солистах Ахматханов Вахаги. Дипломантий цІераш яьхар Нестеровски СДК хоровой коллективо, «Трансмаш» заводо «Хьнархо» яхача маІача наьха вокальни группо (цул совгІа, цу группана зрительни безам тІеозара яха телевидене кхайкадаь къаьстта дола совгІата делар), Надтеречни РДК вокально - инструментальни ансамблю, мехкдаьтта института «Экситон» яхача вокально - инструментальни ансамблю.

Фестивало ховтъйостал дир коллективашта репертуар шерье, дикагІен чулоацам вІоаргагІа болен иллеш репертуаре ийъеккувда, сакъердаме уж дІаала. Цудухьа дукха хелар фестивале Даьхех, Ленинах, партех, машарах дола иллеш. Дукха даьхар «Лаьтта машар хилийтар духхе» яхача денизагІа дола иллеш а. Цу темах дола иллеш геттара хоза дикен даьлар фестивала лауреаташ хиннача коллективашна а солисташа а. Цу темах долча иллей дипломанташ хилар Веденей Урус-Мартанен РДК-ай маІача наьха вокальни группех, Карабулакерча солистах ГІорбаъь Михаилах, МагІалбикерча хьехархочох Ширкунов Владимирах, кхычарех.

Фестивало гучаяьхар сакъердаме керда коллективаш, солистий керда цІераш, цІаьхха а вІашагІкхетар хилар йовзача коллективашца.

А. БЕК.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ЦІи хезача ансамбла кулгалхо

ЗІамига волча хана дега дукха дезаделар Ахьмада вайнаьха халхараш. Нагахьа Назране артисташ баьхкача цецваьле хьежар из цар луча концерташка. Цу хана дека сиц летача безамо вигар из барзІ кхесе яьхкачул тІехьагІа Грозверча хореографически студе халхара говзал Іомае. Из цар 1968 шера, цу хана хьайиллаьр из студе «Вайнах» яхача ансамбле. Конкурс йоккха яр, 800 бера юкъера цу студе деша, конкурсагІа чакхяьлар 28 кІаьнк. Царех ца вар Могушков Ахьмад. Ший ца, ха ца яхоеш, доаккхача хьинарца дІахкухьар цо хаст-хаста хулача репетицей атта боаца мух.

1971 шера Советски Эскара мутІарашка дІаьттача хана я бера Ахьмада ирваз кхачи. Ленинградерча тІема округа иллей а халхара а ансамбле ийсволар из. Цига кхы а лакхъелар цун халхара говзал. Эскарера цІавеначул тІехьагІа, ше хьалхагІа халхар Іомадеш хиннача «Вайнах» яхача ансамбле болх а беш, чакхъяьккхар культпросвет училища. Цигара дІаболабелар цун артиста никъ. ЦІи хезача «Вайнах» яхача ансамбла солист волаш болх бир Ахьмада тоъал шераш дІаухийташ. Зехьа довзар цо халхар Іомадеш, цунцаре ший говзал совйоаккхаш хьийга къа. Концерташ уттадеш дукхача мехкашка, городашка хилар из шийна дукхаезача коллектива доакъошхо а волаш.

Вай мехка мел йолча республикашка, цар городашка хиначул тІехьагІа 1975 шера Сире, Иордане, 1977 шера Малхбоалерча Африке — Мозамбике, Кене, хІаьта 1979 шера Португале, Латински Америка мехкашка — Аргентине, Панаме, Коста - Рике, Сальвадоре, Гватемале, Мексике хилар из ансамблаца.

1977 шера хореографически говзал кораерзаеш цо доаккхий толамаш дахарах, Ахьмада елар «НГІАССР Заслуженни артист» яха сийдола цІи. Мичахьа ше леле а, моллагІча мехка ше ваьле а ший Даьхе — Наьсаре дег чура дІаллацар къонача артиста. Цунна дага латтар даиман шийи хьамсарча, цхьанна а хІамах ше хувцаргйоацача, ше хьалхийнача город Назране цІа а вена, болх бе оттилга. Дагалаьттар кхоачашхилар. ХІанз из ва районни культура ЦІен художественни кулгалхо. «Асса» яхача иллей а халхара а ансамбла кулгалхо. Дукха толамаш даьха, массанахьа а цІи дІахеза коллектива я Ахьмадага кхаьчар, хІаьта я, керда дІаволалуш санна дукха къахьега дийзад цуй. Цу ансамбла кулгалхо воаца цхьа-ший бутт баьннабар, хІаьта цхьабола солисташ тІерабийнабар, юхебисатарна дег чу шеко бессанр. Эггара хьалха юхаметтаоттабир тоъаш боаца солисташ. Оттайир халхарий а эшарий а керда программа. Цхьадола халхараш хетадир КПСС XXVI съезда. Цу хьакъехьа лоархІам болаш да цо кийчдаь массови халхар. Балетмейстера профессиональни говзал лакхъялар хьахьокхаш я цо оттаеш йола «ГІалгІай замелгІе» яха хореографически сюита. Традиционни фольклорни доакъоех совгІа кердача обрядий элементаш юкъе а йоалаеш вІашагІъеллай цо из композиции. ДІадахача шера Ахьмад заочно деша эттав Краснодарерча культура институте. Ше болх бешпе а дешара программа кхоачашъю цо.

Иштта дешарца, къахьегамца денгара денга ший говзал лакхъеш, шийна хоьр кагерхоаша дика дІахьехаш хьавоагІа къона балетмейстер Могушков Ахьмад.

С. АЛИХАНОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — «Подпольни обком болх беш а» яха телевизионни дукхача серей художественни фильм. «ТІом» яха кхоалагІа сери.
10.10 — СССР оборона министерство [illegible] духовой оркестра выступлени.
10.35 — «Дийначча хІамий дунен тІа».
11.25; 14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам — хьа сийле». Кинопрограмма.
15.30 — Бирмански Союза Социалистически Республика къамаш [illegible] — сопротивление Дента. Бирма халкара къаман ансамбла концерт.
16.00 — КПСС XXVI съезда сецамаш кхоачашдергца. «Восшагнера вахта».
16.30 — «Оскар, Кина, Лазер» яха бераште дола телевизионни художественни фильм. (Испани).
18.00 — «Ха» яхача программа цента.
18.30 — «Сачуъяхе нотеш».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Іилман вичаре». Академика С. И. Вавилов ваь 90 шу дизарна.
19.45 — «Подпольни обком болх беш а» яха телевизионни дукхача серей художественни фильм. «Новика отред» яха шоллагІа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Фу? Мича? Маца». Телевизионни викторина. Перерыве (22.20) — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Московски пачхьалкхан филармона Академически симфонически оркестра концерт.
8.50 — Мультфильм.
9.05 — Документальни фильмай программа.
9.50 — «Ленинградски фильм-чьхилгаш» яха фильм-концерт.
10.35 — «Орленок» яхача телестудие микорам Ленински а СССР Пачхьалкхен а совгІатий лауреата, СССР Іилмай Академе академика Л. И. Брежневацца вІашагІкхетар.
11.35 — «ЦІе малх» яха бераште дола телевизионни художественни фильм.
12.05 — «БІаьстанарча паркаш» яха Черкай - Балкхарой а Къобардой-ХІирой а телевидене студей фильм-концерт.
13.30 — «Темаш йола вариаци...» яха телевизионни документальни фильм.
13.50 — «Ашараш театре».
14.40 — «Хьехархочо» яха телевизионни журнал.
15.10 — «Малхха берахе».
16.15 — Бераште дола телевизионни фильм.
18.00 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла».
18.30 — Дезала педагогика.
18.50 — Мультфильм.
19.15 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гІалгІай меттала).
19.30 — Нурадилова цІерагІча республикански драматически театра «Шин дьали Іу» яха спектакль (гІалгІай меттала).
21.00 — Р. Щедрин. ШоллагІа симфони.
21.40 — «Пиццурийаяна туйре». Телевизионни художественни фильм (Монгола).

25 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — «Подпольни обком болх беш а» яха телевизионни дукхача серей художественни фильм. «Новика отред» яха шоллагІа сери.
10.30 — «ДІахьалхадийла, кІаьнкаш!».
11.30; 14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Монголена вІашагІкхетар». Кинопрограмма.
15.20 — «Шахматни школа». Дешаболалуреш класс.
15.50 — «Мичад цо, зурманчаш!».
16.20 — «Эрсий къамаьл».
16.50 — ШоллагІча шера юкъ моллагІча классера Семенов Ивана вахарчера цхьа али дий» яха бераште дола телевизионни художественни фильм.
18.15 — «Саг а закон а».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Тбилиси) — «Динамо» (Минск). ШоллагІа тайм. Тбилисера трансляци.
19.45 — «Подпольни обком болх беш а» яха телевизионни дукхача серей художественни фильм. «Партизанаш» яха кхоалагІа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хоккейх йола дунен халкъашта юкъера матч. ЧССР вІашагІтеха команда — Финлянде вІашагІтеха команда. Прагера передача. Перерыве (22.10) — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — ДІадиц Вильнюсски квартета.
8.40 — Мультфильм.
9.00 — Телевизионни документальни фильмай программа.
9.05 — Фильм-концерт.
10.30 — «А. С. Пушкина фаьлгаш дІадеш СССР халкъа артиста О. Борисова». Фильм-концерт.
11.30 — «Шин океана къайле» яха бераште дола художественни фильм.
12.50 — СССР халкъа артиста В. Дударовас хьалхале лелача Московски Пачхьалкхен симфонически оркестра кхоачашду эрсий композиторий произведенешцара концерт.
13.15 — «Довза а довза хьаьа а ха». Къонача техникашта йола передача.
14.00 — «Горьковна вІашагІкхетар». Іилман-популярни фильм.
14.30 — «Толам».
15.20 — Лаьм тІера лыжах хахкара спорта дунен кубок. Болгарера передача.
16.05 — «ЗІамига Мераж» яха бераште дола телеспектакль.
17.05 — «Іуйре хьалхулачо». Документальни фильм.
17.35 — «Юрта къахьегамхой бІаьстанара йовхонаш!» (нохчи меттала).
18.15 — Фильм-реклама.
18.20 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла».
18.40 — «Кхерамна дебют». Фильм.
18.55 — «Іалама доттагІий клуб».
19.25 — «Бийса лаьнъела хийла шун, бераш!».
19.45 — «Терски лаьттан тІа». «Верхненаурский» яхача совхоза механизаторах Я. Хациевах йола телеочерк.
20.00 — Бурган лоькеча хоккея европейски чемпионий кубок. «Енисей» (Красноярск) — «Болтия» (Швеци). ШоллагІа тайм. «Олимпийски» спортивни комплексера трансляци.
21.00 — Композитор Б. Бартока 100 шу дизарга.
21.40 — «Ши йиша» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

24 МАРТ

6.00 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Шамиский» совхоза звеньевойна Айдулаев Салаудина дола музыкальни радиоочерк (гІалгІай меттала).
8.45 — КПСС XXVI съезда сецамаш кхоачашдергца. «Коммунисташ ферме» (эрсий меттала).
9.15 — «Тхога кхаьч» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замане» (гІалгІай меттала).
15.15 — Концерт (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Ленинна байракхаца — коммунизмага». Беседа (гІалгІай меттала).
16.15 — «Балха тай мах». Беседа (нохчий меттала).
16.30 — «Юрта боахама хьалхалаьттарашта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Ашараш (гІалгІай меттала).

25 МАРТ

7.14 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинское знамя» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Іилма — производствене» (эрсий меттала).
8.40 — «Керда илли дезаргда вайна» (нохчий меттала).
9.15 — «Сахьт хьалха». [illegible] (гІалгІай меттала).
9.30 — «Цхьаьнгіа йолча дезалаш» (гІалгІай меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
15.15 — Концерт (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
16.15 — «Съезда идеяш — халкъа юкъе». Беседа (гІалгІай меттала).
16.30 — «Кхои бер а лоралур а массане а хІаране а дексар да». Беседа (гІалгІай меттала).
16.45 — «[illegible] бІаьстанара йовхонаш» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Ашараш (нохчий меттала).

Хоаттам

Тахан республике гІоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачаи а йоалаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 10—15, Грозне 12—14 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, йоачаи а йоалаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 1—6, дийнахьа 11—16 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Физкультуреи спорти

СПОРТИВНИ ГОВРАШ МИШТА КИЙЧЪЮ?

Вай мехка говрий спорт наха дукха езаш я. Говраш хохкилга дегІадевад Российски Федераце, Украине, Юкъерча Азерчеи Закавказьерчеи республикашка. Вайцига лелаю 40 гергга тІаьвагІа, йоргІа йола, деза моссхьаш кхухьача фуний говраш — дунен моллагІча мехка йолчул дукхагІа.

Дунен халкъашта юкъерча арене классически дисциплинах советски говрбаьреша даьха дукхагІа дола толамаш дувзадепна да тІаьвагІаш говр хахкарца. Хьалхара йоккха котало яьккхар 1960 шера Риме хиннача Олимпиаде: Сергей Филатова Абсента тІаьвагІаш Доккха совгІат даьккхар. 1968 шера Мехико хиннача Олимпиаде из толам кердабаьккхар Ихор яха говр хохкаш хиннача Иван Кизимова, цул тІехьагІа 1972 шера Мюнхене Пепел яхача говраца хиннача Елена Петушковайцеи Тарифаца хиннача Иван Калитацев цхьана цох командни зачете олимпийски чемпион хилар.

Москверча Олимпиаде-80 толамца говраш хохкаш хилар Юрий Ковшов — Игрок яхача говраца, Виктор Угрюмов — Шквал яхача говраца, Вера Мисевич — Пилот яхача говраца.

Вай мехка говраш лелаю 100 совгІа завод я. Цул совгІа, цоай доалахьа говраш лелаю фермаш йолаш дукха колхозаши совхозаши я. ДикагІйолча говрий заводех лоархІаш я Краснодара гаьна йоаццаш улла «Восход» яхар а. Укхаза хьалхехьй гІоръяьйна Анилин — Европа Доккха совгІат кхоззе даьккхар, 60-гІа шераш чакхдоаллаш дунен халкъашта юкъерча лаьцашка дукхаза совгІаташ даьхар. «Восхода» я хІанзара оборудовани чулатта кхийш, укхаза 100 гергга кхал лелаю, иштта я бакъилташ хьалкхее лаьрхІа дика помещенеш, тренировочни ипподром. Кхыча говраш лелаеча заводашка санна, укхаза а боккха теркам тІалоаттабу ветеринарни гІулакх дара. Опыт йолча специалисташа хІара кердача бакъилга хаддаза теркам тІалоаттабу, уж хьож тІехьеша эе дала е тІехьахагІа спорте уж лелаеча хана новкъарле ергйола лоарзагІенаш ца хилийта. Спортивни говрашта цу тайпара дола тохкамаш дІахо йодача хана а ду, цун результаташ говра паспорта тІа дІаязду. Говраш латтача моттигашка ший ханнахьа дезинфекци ю, дакъар миштад хьож. Советски говрий заводашка керттера доакъар да кени йоли, хІаьта цхьадолча малхбузехьарча мехкашка телаш бола мукх вІалла ла а лац.

Спортиваш говраш кийчъяра вай массе йолча говрий заводашка хоьдамболла метод лелаю. Бакъилг наьнах къовстаяьчул тІехьагІа тІа айлуш нагрузкаш тІаухийт цуьнна (чоабоІагІа йодилга, дукха сиц ца еш хохкилга, йовхалашка кхувсалуш хохкилга). ДукхагІча хана цин шу ма даьлла а, ипподроме тохкаш лелаю на, укхаза цин - кхаь шера зуь говр. Шоеш дика йолга хьахьекха говраш ипподромашка дІа-са ен. Царех дикагІа яраш Москве, Киеве, Ростов-на-Дону, Пятигорске я. Къаьстта дика яраш говрий заводашка селекци е ют.

Перспективни йола говр шийн 4—5 шу даьлалца ипподроме хул. Цул тІехьагІа, специалисташта хетачох, говра могаргда выездка, троеборье, конкурса яхьашка кийчлуча хана тІаотта халонаш ла. ХІара ипподроме а говраш лелаеча заводе а каст-каста хьажараш хул. Укхаза дакъа лоац еррнгача говрспортивни клубий, школай, секцей викалаши тренераши. Уж хьож спортивни гІулакхашта дикагІа яраш малагІаш я, къоастабу царна бергболча балха лостам. Цул тІехьагІа говраш лелаеча заводашкаре уж ийю. Цхьайолча говрий заводашка кийчярчал а доаццаш цоаш спортивни говраш кийчъяра лаьрхІа отделенеш хьаьй.

Говраш хахкара йолча лакхерча школо лелаю цІий вІашагІъяйнараш, цІий цІена дола говраш санна а йоацаш, уж сабарегІа хул. Шоай экстерьерца даьнешка диллача уж выездка дикагІа а я. Выездка гІулакха лелаяра дукхагІа аьтува болаш я укх фух йола говраш тракенски, цо советски говрий спорта Пепеле Игроки еннай, иштта украински йолчо а гучаьнккхай Ихори Шквали, Ахалтекински, буденовски, Іарбий, кхьча фух яраш а толам а боаккхаш хохкаш хиннай дунен халкъашта юкъерча яхьашка.

Ховш ма говраш хахка кийчъяра дикка ха эшилга. Хьалхарча шера, дукхагІча даьнгъе, клубий школай гомашка йолча яхьашка дакъа лоацаш хул уж. Школа, клуб, город, союзни республика — иштта ба перспективни йолча спортивни говра яхьашка дакъа лоаца никъ. Олимпийски программах бола никъ дІабоалалу говр шолле кхаьча 2—3 шу даьлча гІоне. 9—10 шу даьлча говр шийн хургбола низ а беле дІаотт. Советски говрий заводашка кхеьчарна юкъе дикагІчар яхьашка дакъа лоац 16—18 шу даллалца (Абсент, Ихор, Пепел, Тариф).

30-ча шерашка вІашагІъеллай говраш лелаеш йола еррнгсоюзни Іилма - тохкама институт. Из Рязана гаьна йоаццаш я. Института гомашка чуйоагІаш вІашагІъеллай спортивни говрашта тренинг яра эша лаьрхІа лаборатори, цунна керте латт Арнольд Ласков, хиина спортсмен, ветеринарни лор, хІанз биологически Іилмай доктор. СССР спорткомитета, говраш лелаеча заводашта, тренерашта массе а тайпарча спортивни говраш хьалхехьара а царна тренинг яра а долча дешашта практически рекомендацеш лу лабораторе (ипподромни тохкамаш делга, говраш кхоабилга а царна ветеринарни гІулакх дерга я, баьреш а тренераш а хьахоржилга, селекционни болх чакхбоаккхилга и. кх. дІ.).

1962 шера дена вайнгта хІара шера хул дунен халкъашта юкъера ших аукционашша Москве, пкъазза Киеве, Ростов - на - Дону, Пятигорске. Хьалхарча аукционашка духхьал ипподромни тохкамаш дара лаьрхІа хехкеп йоргІеи говраш мара ехкаеце. ХІанз говраш йохка ча рынке говрий спорта классически тайпа эшараш а йоахк.

Андрей СЕРЕГИН.
(АПН).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Малковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бахктокхаьа секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Малиновского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05127. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Малковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Малиновского, 92. Заказ № 1224.